



§. I.

Episcopatum in Saxonâ inferiori Origo.

CAROLUM MAGNUM Francorum Regem Episcopatum in Saxonâ inferiori constitutorum, videlicet *Osnabrugensis, Mindensis, Seligenstadiensis*, postea *Halberstadiensis* nuncupati, *Verdensis, Bremensis, Paderbornensis, Elzensis*, Hildesium postea translati, & *Monasteriensis*, primum fuisse fundatorem, licet pauci quidam, ac nominatim GRYPHIANDER (a), WINCKELMANN (b) & MEINDERS (c) negare velint, nihilo tamen minus, cum tot nobis suppetant Scriptorum veterum, Annalistarum & Biographorum id asserentium testimonia, ne in dubium quidem revocare possumus, prima saltem prædictorum Episcopatum fundamenta, non quidem *in und die*, ut DITMARUS MERSEBURGENSIS (d) scribit, sed diversis annorum intervallis à CAROLO jacta fuisse. Unicum hic nobis sufficit, generale quidem, sed maximi tamen ponderis testimonium Sancti REMBERTI, in vitâ Sancti ANSCHARII (e), ubi scribit „*Carolum omnem Saxoniam sero perdomitam, & jugo Christi subditam per Episcopatus divisisse* (f)“. De singulis agere non est præsentis instituti, cum solus Bremensis dissertationis nostræ objectum sit.

§. II.

(a) De Weichbildis Saxonice cap. 29. pag. 102.

(b) In Notitiâ Historico-politicâ veteris Saxo-Westphalix lib. III. cap. 5.

(c) De Statu Religionis & Reipublicæ sub Carolo & Ludovico Pio pag. 267.

(d) In Chronico Lib. VII. propè finem. apud LEIBNITII Scriptores rerum Brunsvicensium Tom. I. pag. 48.

(e) In Actis Sanctorum BOLLANDIANIS ad diem tertiam Februarii. Cap. V. num. 18. pag. 413.

(f) Confer. HAHN vollständige Einleitung zu der deutschen Staats- Reichs- und Kaiser Historie. Erster Theil, erstes Kapitel. S. 21.

Et præcipuè *Episcopatus Bremensis.*

Primum Ecclesiæ Bremensis Episcopum à CAROLO nominatum fuisse sanctum WILLEHADUM, de gente Anglorum ex Northumbris presbyterum, antea per plures annos Evangelico ministerio apud Frisios ubere fructu perfunctum (g), docet nos sanctus ANSCHARIUS, in vitâ Sancti WILLEHADI (h) sic scribens „cum omnia pacifica viderentur, & sub leni jugo Christi Saxonum ferocia, licet coacta jam mitescerent colla; memoratus præcellentissimus Princeps (CAROLUS) in Wormatid positus civitate, Servum Dei Willehadum consecrari fecit Episcopum tertio Idus Julii, constituitque eum Pastorem atque Rectorem super Wigmodiam & Laras & Ruisri, & Asterga, nec non Nordendi ac Wange: ut inibi auctoritate Episcopali & præset populis, & uti cæperat, doctrinâ salutari operibusque eximiis speculator desuper intentus prodesse studeret. Sicque ipse primus in eadem Diœcesi sedem obtinuit Pontificalem. Quod tamen id tamdiu prolongatum fuerat, quia gens credulitati divinæ resistens, cum Presbyteros aliquoties secum manere vix compulsâ sineret, Episcopali auctoritate minime regi patiebatur. Hac itaque de causâ septem annis prius in eadem Presbyter est demoratus Parochid; vocatus tamen Episcopus, & secundum quod poterat, cunctâ potestate Præsidentis ordinans — Et infra: „Perceptâ consecratione Pontificati adificavit quoque domum Dei miræ pulchritudinis, in loco qui dicitur BREMA, ubi & Sedem esse constituit Episcopalem, ac dedicavit eam, Kalendas Novembris, die Dominico, in honorem Domini nostri Jesu Christi, sub invocatione sancti Petri Apostoli“. Quibus verbis annus ordinationis WILLEHADI, & consequenter foundationis Episcopatus Bremensis, disertè quidem non exprimitur; sed cum ANSCHARIUS eum in Episcopatu annis duobus, mensibus tribus, diebus viginti & sex mansisse, ac demum

sexto

(g) MABILLON. in Annalibus Benedictinis Tom II. Lib. XXIV. n. 32. ad ann. 772.

(h) Apud MABILLONIUM in Sæculo Benedictino tertio.

— — — — —

3

sexto Idus Novembris, die Dominico, in Christo requievit affe-
 rat, dies autem octava Novembris, vitæ ejus ultima, anno
 DCCLXXXIX. in Dominicam inciderit, optimè concludunt
 CAROLUS LE COINT (*i*), MABILLONIUS (*k*), & PAGIUS (*l*), WIL-
 LEHADUM die XIII. mensis Julii anno DCCLXXXVII. Bremen-
 sis Ecclesiæ Episcopum fuisse consecratum. Ad quem annum
 etiam ejus ordinatio à CHRONOGRAPHO MOISIACENSI (*m*) refer-
 tur, & CAROLUS Rex àb itinere romano Wormatiam, ubi
 ordinatio peracta fuit, venisse à REGINONE PRUMIENSI (*n*) per-
 hibetur: quamvis dies XIII. Julii, quâ ordinatus fuit, eo an-
 no non in Dominicam, quâ Episcoporum consecratio alias
 celebrari solebat, sed in feriam sextam inciderit.

§. III.

Primi Diœcesis Bremensis limites.

In superiori ANSCHARII narratione antiqui Diœcesis Bre-
 mensis limites quidem designantur; sed quia obscuriora pa-
 rumque cognita sunt antiqua pagorum vocabula, paulò ex-
 plicatiorem eorum descriptionem hisce adjungimus. Pagus
 WIGMODIÆ ultra Visurgim situs, ejusque caput Brema erat
 dexteræ Visurgis ripæ adsidens (*o*). Pagus LARAS, sive Lar-
 goa, & Laring cis Visurgim situs, hodiernum orientalis Fri-
 siæ comitatum ex parte (*p*), vel ut WINCKELMANNUS (*q*) scri-
 bit

-
- (*i*) In Annalibus Ecclesiasticis Francorum Tom. VI. ad annum 787. num. 13.
 & ad annum 789. n. 178. & 179.
- (*k*) In Annalibus Benedictinis Tom. II. Lib. 25. num. 62. ad annum 787.
- (*l*) In Criticâ Annalium BARONII Tom. III. ad annum 788. n. 8. & 9.
 & ad annum 789. num. 10.
- (*m*) Apud DU CHESNE Scriptores rerum Francicarum Tom. III.
- (*n*) Apud PISTORII Scriptores rerum Germanicarum Tom. I.
- (*o*) Confer. CHRONICON GOTTWICENSE pag. 856.
- (*p*) Ita CAROLUS COINTIUS in Annal. Ecclesiast. Francor. Tom. VI. ad an-
 num 788. num. 15.
- (*q*) In Notitiâ Historico-politicâ veteris Saxo-Westphaliæ lib. II. cap. 6.
 num. 43.

bit modernum comitatum Delmenhorstanum complectitur (r). **RUISTRI**, *Rustringia*, pagus olim amplissimus, totam occidentalem Visurgis ripam usque ad salsum mare comprehendens, non tantum intra Jadam & Visurgim conclusus, sed ultra Jadam & Madam in orientali Frisiâ extensus erat. Hodie Jada fluvio duas in partes dividitur; ex quo accolæ Cisjadani & Transjadani dicuntur. Qui cis Jadam habitant, vetus *Rustringiorum* nomen retinent. Qui trans Jadam, *Butjadingos*, & *Statlandos* appellant. Pertinebat olim unâ cum pago **ASTERGA**, *Ostringen*, & **WANGE**, *Wangerland*, ad territorium Jevevanum Comitibus Oldenburgicis subjectum, quod hodie ab ortu Jada, à Septentrione oceano, ab occasu ditione Witmundanâ, à meridie Gœdensi & præfecturâ Friedburgensi terminatur (s). **NORDENDI**, *Nordgoa*, pagus, qui à civitate *Norden* in orientali Frisiâ ad oceanum septentrionalem denominationem hausit, in quo etiam *Arla*, *Nessa*, & *Dornum* sitæ sunt (t).

§. IV.

Observationes in Caroli Magni diploma de fundatione Ecclesiæ Bremensis.

ADAMUS Bremensis Ecclesiæ anno MLXXVII. canonicus in suâ Historiâ Hammaburgensis Ecclesiæ (u) exhibet diploma **CAROLI**, quo Rex Bremensis Ecclesiæ fundationem confirmat, & primos Diœcesis limites exactius designat: cujus etiam diplomatis *exemplar ex præcepto Regis in Bremensi Ecclesiâ servari* Auctor ipse testatur. In eo diplomate postquam de

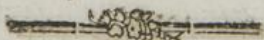
(r) Confer. **CHRONICON GOTTWICENSE** lib. IV. pag. 654. Et **GRUPEN origines Germaniæ** zweyter Theil. observat. IV. Cap. V. §. 1. 2. & 3. ubi ampliorem pagorum *Winodi* & *Laergo* descriptionem exhibet.

(s) **WINCKELMANN** citat lib. II. Cap. 5. **CHRONICON GOTTWICENSE** cit. pag. 551—747— & 842.

(t) **CHRONICON GOTTWICENSE** citat. pag. 718.

(u) Lib. I. Cap. 9. in **LINDENBROGHII** scriptoribus rerum septentrionalium. pag. 4.

de subjugatione Saxonum differuisset Rex, sic porrò prosequitur: „Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum
 „more in Provinciam redigentes; & inter Episcopos certo
 „limite determinantes, septentrionalem illius partem, quæ
 „est piscium ubertate ditissima, & pecoribus alendis habetur
 „aptissima, pio Christo, & Apostolorum suorum Principi Pe-
 „tro pro gratiarum actione devotè obtulimus: sibi que in
 „Wigmodia, in loco Bremon vocato, super fluvium Wirra-
 „ham, Ecclesiam & Episcopalem statuimus cathedram. Huic
 „parochiæ decem pagos subjecimus, quos etiam abjectis eo-
 „rum antiquis vocabulis & divisionibus, in duas redegimus
 „provincias, hiis appellantes nominibus, Wigmodiam &
 „Lorgoe, insuper ad præfatæ constructionem Ecclesiæ in
 „supradictis pagis LXX mansos cum suis colonis offerentes,
 „totius hujus parochiæ incolas, decimas suas Ecclesiæ, suo-
 „que Provisori fideliter persolvere hoc nostro majestatis præ-
 „cepto jubemus, donamus & confirmamus. Adhuc etiam &
 „summi Pontificis & universalis Papæ Adriani præcepto,
 „nec non & Moguntiacensis Episcopi Lullonis, omniumque
 „qui affuere, Pontificum consilio, eandem Bremensem Ec-
 „clesiam cum omnibus suis appendiciis Willehado probabilis
 „vitæ viro, coram Deo & sanctis ejus commisimus. Quem
 „etiam primum ejusdem Ecclesiæ III. Idus Julii consecrari
 „fecimus Episcopum, ut populis divini semina verbi secun-
 „dum datam sibi sapientiam fideliter dispensando, & novel-
 „lam hanc Ecclesiam, canonico ordine, & monasteriali com-
 „petentiâ, utiliter instruendo, interim plantet & riget, quo-
 „usque precibus Sanctorum suorum exoratus, incrementum
 „det omnipotens Deus. Innotuit etiam idem venerabilis vir
 „serenitati nostræ, eam quam diximus, Parochiam propter
 „barbarorum infestantium pericula seu varios eventus, qui
 „in eâ solent contingere, ad sustentacula sive stipendia Dei
 „servorum inibi militantium Deo, minimè sufficere posse.
 „Quamobrem quia Dominus omnipotens in gente Fresonum,
 „sicut & Saxonum, ostium fidei aperuit, partem prænomi-
 „natæ regionis, videlicet Fresiæ, quæ contigua huic Paro-
 „chia



„chiae esse dignoscitur, eidem Bremensi Ecclesiae, suoque „Provisorio Willehado Episcopo ejusque successoribus, perpetualiter delegavimus retinendam. Et quia casus praeterritorum nos cautos faciunt in futurum, ne quis, quod non optamus, aliquam sibi in eadem Dioecesi usurpet potestatem, certo eam limite fecimus terminari“. Quibus mox subditur distincta fluviorum & paludum (w) limites constituentium enumeratio, quam VETUS ADAMI Bremensis SCHOLASTES aliquo modo illustrat hac notatione: „Fresia regio est „maritima, inaccessa inviis paludibus, habetque pagos XVII. „quorum tertia pars Bremensem respicit Episcopatum, hiis „distincta vocabulis: Ostraga, Rustringe, Wanga, Diesmeri, „Herloga, Nordi, atque Morseti. Et hii VII. pagi tenent „Ecclesias circiter L. Hanc Fresiae partem dirimit à Saxonia palus, quae Walpinga dicitur, & Wirrahæ fluvii ostia. „A reliqua Fresia palus Emisgoe terminat, & mare Oceanus. Quamvis ambigere nolimus, Dioecesin Bremensem tempore ADAMI Bremensis canonici limitibus supra descriptis fuisse conclusam; ea tamen limitum dispositio & prima Bremensis Ecclesiae fundatio ex isto diplomate Carolino non satis probatur, cum ejus fides vacillare videatur viris etiam rei diplomaticae peritissimis (x). Ac primo quidem singularis hæc in eo legitur inscriptio: *In nomine Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi Carolus divina ordinante providentia Rex Francorum.* Deinde hæc in fine occurrit subscriptio: „Hildebaldus Archiepiscopus coloniensis & sacri Palatii Capellanus recognovi —. Data II. Idus „Julii anno Dominice Incarnationis DCCLXXXVIII. Indictione „XII. anno autem regni Domini Caroli XXI. Actum Palatio Nemetensi feliciter Amen“. Manifestum est, annum incarnationis hic adscriptum, & indictionem neque cum anno regni CAROLI vigesimo primo, neque etiam indictionem duodecimam cum anno Dominice Incarnationis septingentesimo octogesimo

(w) Explicuit illos CAROLUS COINTIUS loco citato.

(x) Oppugnatores æquè ac propugnatores diplomatis collegit BARINGIUS in Bibliotheca diplomatica Sect. II. de bellis diplomaticis in germaniâ. Cap. IV. quam clavi suæ diplomaticæ inseruit, pag. 30.

mo octav
conciliand
LONUS in
animadver
tam fuisse
COINTIUS
tis annu
additque,
que ideo
textus di
set ob ad
invocatione
Lotharii.
ctitur eti
inquens.
„principi
„rasque
„ritos ve
„Quo cir
„fecit, in
„notarior
„eatnque
„nem me
eo, quod
Capellanus
aliud CAR
hoc Brem

(y) CAROLUS
accidit
venit.

(z) In hæc

(a) Lib.

(b) Id ip
to, Li

(c) De r

mo octavo convenire (y). Sed frustra etiam laboratur in conciliandis hisce characteribus chronologicis, cum MABILLONIUS in observationibus ad vitam S. WILLEHADI jam tum animadverterit (z), annum Incarnationis & Indictionem interpositam fuisse ab Adamo, aut alio quopiam: id quod certissimum dicit COINTIUS, illis enim temporibus apud Francos in publicis instrumentis annus Incarnationis Dominicae & Indictio non apponebantur: additque, tot menda multum elevare auctoritatem diplomatis. Atque ideo MABILLONIUS de re diplomatica (a) licet valori contextus diplomatis nihil opponat, mendosum tamen illud cenfet ob additionem anni Incarnationis & Indictionis (b), atque invocationem & inscriptionem confictas ad modum Ludovici Pii & Lotharii. Hanc posteriorem MABILLONII sententiam amplectitur etiam HEUMANNUS, relato Bremensi diplomate (c) sic inquit: „At enim hujusmodi Caroli M. chartas ideo, quod „principium fallit, licet non damnemus: formulas tamen ple- „rasque alienas eis longo post tempore vel praefixisse impe- „ritos vel falsa prorsus supposuisse instrumenta existimamus. „Quo circa, cum tabulae, quas imperator insolitis auspiciis „fecit, labem ac vitium aegre possint occultare; ab arbitrio „notariorum formularum hanc varietatem proficisci negamus, „eamque potius aliis accedentibus argumentis, falsi suspicio- „nem movere perspiciamus“. Haec falsi suspicio augetur ex eo, quod Hildebaldus Archiepiscopus Coloniensis & sacri Palatii Capellanus diploma recognovisse dicatur, qui tamen nullum aliud CAROLI seu Regis seu Imperatoris diploma, excepto hoc Bremensi, & alio adhuc magis suspecto Ferdensi, re-
cogno-

(y) CAROLUS regnare coepit anno 768. post mortem patris PIPPINI, qua accidit 24^{ta} Septembris. Indictio autem undecima cum anno 788. convenit.

(z) In saeculi Benedictini tertii anno 1672. editi parte II.

(a) Lib. II. cap. III. n. VII. pag. 72. ex editione anni 1681.

(b) Id ipsum repetit in Annalibus Benedictinis Tom. II. anno 1704. edito, Lib. XXIV. n. 51. ad ann. 774.

(c) De re diplomatica Imperatorum. Tom. I. cap. II. §. 46. pag. 26.

cognovisse legitur. Et quamvis HILDEBALDUM ante annum septingentesimum nonagesimum primum, *Archiepiscopum* fuisse existimemus, *sacri Palatii Capellanum* tamen dicere non audeamus, cum eâ dignitate tunc fungeretur ANGILRAMNUS Metensis Episcopus, 26tâ Octobris anno DCCXCI. defunctus (d). Augetur quoque suspicio ex eo, quod in diplomate *Mogontiacensis Episcopi LULLONIS*, vel LULLI tamquam viventis & consecrationi WILLEHADI Bremensis Episcopi præsentis mentio fiat, cum tamen LULLUS ex ANNALIUM FULDENSIVM (e), CHRONICI QUEDLINBURGENSIS (f), LAMBERTI SCHAFFNABURGENSIS, MARIANI SCOTI (g) & HERMANNI CONTRACTI (h) testimoniis jam anno DCCLXXXVI. esset defunctus. Adhuc alia quædam suspitionis argumenta adversus Bremensis diplomatis authenticam opponit PFEFFINGERUS (i), quæ tanti non æstimamus.

§. V.

Ecclesia Bremensis Metropolitana Colonensi subiecta.

Si CAROLI Magni diploma, quod Henricus WOLTERUS (k) primus in lucem edidit, & ex eo Albertus FABRICIUS (l) descripsit, genuinum foret, nullus dubitandi locus superesse possit,

(d) Id extra omne dubium ponit PAGIUS in *Criticâ Annal.* BARONII Tom. III. ad annum 791. num. 5.

(e) Apud FREHERI Scriptores rerum Germanicarum, curâ STRUVII recusos, Tom. I. pag. 14.

(f) Apud LEIBNITHI Scriptores rerum Brunswicensium Tom. II. pag. 276.

(g) Apud PISTORII Scriptores rerum Germanicarum. Tom. I. pag. 310. ex editione STRUVII.

(h) Apud EUNDEM ex editione CANISIANA.

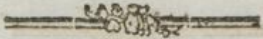
(i) Ad VITRIARIJ Institutiones juris publici Tom. I. Lib. I. Tit. II. pag. 225. columnâ I.

(k) In *Chronicâ Bremensi* apud MEIBOMII Scriptores rerum Germanicarum Tom. II. pag. 22.

(l) In *Auctario diplomatum Hamburgensium* apud LINDBENBROGII Scriptores rerum Septentrionalium pag. 177.

set; quin Ec
erit Metro
mate sic loq
xonum
redigentes
dam aquilon
diffima eju
vocate super
clesiam & co
clesiam Archie
sive Episcopi
ctur, super
timum Episc
ditur. Su
legium, quo
Leonis Papæ
ens, sed præ
dille se dicit
ni Brementis
gatam, sum
nensi Archiep
sis Ecclesie
dubitatum e
gentis Eccle
ex antiquis
quo fundati
Colonensi A
tamen temp
Mindensium
s; Ferdin
derbornense
nem ab anti
interim à ve

(w) In H. to
pag. 4


9

fet; quin Ecclesia Bremensis à primâ suâ origine subjecta fu-
 erit Metropolitanæ Coloniensi. Quandoquidem in hoc diplo-
 mate sic loqui inducitur CAROLUS: „Terram autem ipsorum (Sa-
 „xonum) secundum antiquorum Romanorum morem in provincias
 „redigentes, & in Episcopatus certo termino determinantes, quan-
 „dam aquilonarem illius partem Domino nostro Jesu Christo & san-
 „ctissimæ ejus genitrici obtulimus, & in loco PHARDUM (Ferden)
 „vocato super ALLERAM fluvium in pago, qui dicitur STURMI Ec-
 „clesiam & cathedram Episcopalem statuimus, & Maguntinensis Ec-
 „clesiæ Archiepiscopatui, interventu Lullonis illius metropolis Eccle-
 „siæ Episcopi eam subjecimus. Aliam verò in loco qui BREMON di-
 „citur, super WESSERAM fluvium, etiam nobiliorem cathedram sta-
 „tuimus Episcopalem & coloniensi Ecclesiæ Archiepiscopatui subdi-
 „dimus“. Sed purum putinque commentum est istud privi-
 legium, quod non solum per consensum Papæ Adriani & postea
 Leonis Papæ, nec non Archiepiscoporum Moguntinensis & Coloni-
 ensis, sed præter hoc etiam de consilio aliqui nostri confessoris de-
 disse se dicit, imò fingitur CAROLUS. Verius igitur est ADA-
 MI Bremensis testimonium, qui (m) Saxoniam à CAROLO subju-
 gatam, simul in VIII. Episcopatus divisam, Moguntino & Colo-
 niensi Archiepiscopis subjectam fuisse scribit: id quod de Bremen-
 sis Ecclesiæ erga Metropolitanam Coloniensem subjectione in-
 dubitatum est ex iis, quæ inferiùs de Bremensis & Hambar-
 gensis Ecclesiarum unione plenius differuntur. Et quamvis
 ex antiquis monumentis annus certus determinari nequeat,
 quo fundati in Saxoniam inferiori Episcopatus Moguntino &
 Coloniensi Archiepiscopis fuerint subjecti; ex subsequenti-
 tamen temporum historiâ certum est, Ecclesias Bremensem,
 Mindenensem, Osnabrugensem & Monasteriensem, Coloni-
 ensis; Ferdensem verò, Halberstadiensem, Hildesensem & Pa-
 derbornensem, Moguntiacensis Archiepiscoporum Jurisdictionem
 ab antiquissimis retrò sæculis agnovisse. Non credimus
 interim à vero nos aberrare multum, si post belli Saxonici,
 quo

(m) In Historiâ Ecclesiasticâ Hamburg. Lib. I. cap. 8. apud cit. LINDBROG.
 pag. 4.

quo, teste EGINHARTO (n), nullum neque prolixius, neque atrocius, Francorumque populo laboriosius susceptum, ac per continuos triginta tres annos gestum est, finem, adeoque post annum DCCCIII. metropolitica Moguntinæ & Coloniensis Ecclesiarum auctoritatem in illos Episcopatus demùm firmatam fuisse dicamus. Ad hunc enim annum POETA SAXO ANONYMUS (o) ita canit,

Nobilis hic annus longi certamina belli
 Tandem, Saxones inter Francosque peracti,
 Firmo perpetuæ conclusit sædere pacis.
 Augustus pius ad sedem Saltz nomine dictam
 Venerat: huc omni Saxonum NOBILITATE
 Collecta, simul has pacis leges inierunt,
 Ut toto penitus cultu ritumque relicto
 Gentili, quem dæmoniacâ prius arte colebant
 Decepti, post hæc fidei se subdere vellent
 Catholicæ, Christoque Deo servire per ævum.
 At verò censum Francorum Regibus ullum
 Solvere nec penitus deberent atque tributum,
 Cunctorum pariter statuit sententia concurs,
 Sed tantum decimas divinâ lege statutas
 Offerrent, ac PRÆSULIBUS PARERE STUDERENT
 IPSORUMQUE SIMUL CLERO, qui dogmata sacra,
 Quique fidem Domino placitam vitamque doceret.
 Tum SUB JUDICIBUS, QUOS REX IMPONERET IPSIS,

LE-

(n) De vitâ & gestis Caroli Magni Cap. VII. apud REUBERI Scriptores rerum germanicarum, ex editione JOANNIS p. 13.

(o) Apud LEIBNITII Scriptores rerum Brunsvicensium. Tom. I. pag. 153. Confer. Caroli COINTII Annales Ecclesiastici Francorum Tom. VII. ad annum 812. num. 66.

LEGATISQUE, suis permissi legibus uti
 Saxones patriis, & libertatis honore.
 Hoc sunt postremo sociati fœdere Francis,
 Ut gens & populus fieret concorditer unus,

AC SEMPER REGI PARENS ÆQUALITER UNI.

Quibus ex verbis colligimus, hac demum pace stabilitâ, Saxoniam uti in pagos sub iudicibus & Legatis à Rege impositis, ita in diœceses sub præsulibus ad ecclesiasticæ politię normam fuisse distributam.

§. VI.

Willehadi in Episcopatu Bremensi primi successores.

Proximum sancto Willehado ex discipulis ejus Willericum in Bremensi Ecclesiâ præfuisse, sedisseque usque ad annum Luthowici senioris penultimum, asseverat quidem ADAMUS Bremensis (p); verùm an WILLEHADO defuncto statim fuerit suffectus WIL-
 LERICUS, adeoque federit annos quinquaginta, non ita certum est ipsimet ADAMO, eò quod in libro donationum sive traditionum Bremensis Ecclesiæ antiquo scriptum invenerit, ab anno XXXVII. Caroli usque ad annum XXV. Luthowici præsedisse Willericum, ex quo consequens est annis plusquam duodecim ab obitu WIL-
 LEHADI Bremensem Episcopatum vacasse. Quodsi ita sit, credi potest, (benè insert ADAMUS,) tanto tempore Bremensem Episcopatum cessasse, — quemadmodum & alios, propter novellam gentis
 „Saxonum conversionem, quæ nondum se episcopali ditione regi pa-
 „tiebatur: maximè cum nullis ferè annis à bello vacantibus, tandem
 „Saxones ita profligati legantur, ut ex his qui incolunt utrasque ri-
 „pas Albis fluminis, X millia hominum cum mulieribus & parvulis
 „in Franciam translati sint. Et hic est annus diuturni Saxonum
 „belli XXXIII. quem Francorum historici (q) ponunt memorabilem;
 „scili-

(p) Loco cit. cap. XI.

(q) EGINKARTUS loco cit. & in Annalibus ad annum 804. pag. 56. ibid.

„scilicet Caroli Imperatoris XXXVII (r). Obiit autem WILLERICUS, inquit Historicus Bremensis (s), senex & plenus dierum anno Domini DCCCXXXVII (imò DCCCXXXVIII.) qui est annus Luthowici XXV. & penultimus.

Leudericus ordine tertius, sedit annos octo. Ejus annos cum pro certo scire non possumus, ex eodem libro traditionum capitulo LIX, discimus & Willerici Diaconum fuisse, & sedisse usque ad Luthowici junioris annum sextum, Christi igitur octogesimum quadragesimum sextum. (t) Decessit autem IX Kalendas Septembris, & Ecclesia diu viduata permansit (u).

§. VII.

Christianæ Religionis initia apud populos Transalbianos.

Postquam ex plenâ submissione Saxonum eorumque cum Francis adunatione validissima imperio CAROLI incrementa accessissent, minora utique obstacula Transalbianorum populorum subjugationi, paulò quoque minora eorum, quam antea Saxonum, conversioni se opponebant, ab eo præsertim tempore, quo CAROLUM inter & HEMMINGUM Danorum Regem pax sancita, & Eidora fluvius regni Francici & Danici terminus constitutus fuit (w) „CAROLUS itaque Hammaburg „civitatem Nordalbingorum, exstructâ ibidem ecclesiâ, Heridago cui- „dam sancto viro, quem loci Episcopum designavit, ad regendum „commisit . . . disponens eandem Hammaburgensem Ecclesiam cun- „dis Sclavorum Danorumque gentibus Metropolim statuere. Verum „hac in re ad perfectum ducendâ & mors Heridagi presbyteri & „occupatio regni Carolum Imperatorem ne desiderata completeret, im- „pedi-

(r) Annos Christi, & Regum Francorum sæpè mihi accuratè computat ADAMUS.

(s) Cap. 15.

(t) ADAMUS Bremensis Cap. 16.

(u) Idem Cap. 19.

(w) EGINHARTUS in Annalibus ad annum DCCCXI.

„pedivit“ (x). Unde post mortem patris Imperator Lothewicus provinciam Transalbinam Bremensi & Ferdensi Episcopis commendavit (y). Opportunior deinde convertendi Transalbinos occasio nata est ex ipsis intestinis Danorum principum de summâ rerum contententium dissensionibus, qui Ludovici Imperatoris suppeticas implorabant. Quapropter Ebbo Remorum ab anno DCCCXVI. Archiepiscopus, „vir industrius, & liberalibus disciplinis eruditus, patriâ Transrhenensis ac germanicus, Imperatoris, ut fertur, Ludovici collataneus & conscholasticus, anno DCCCXXIII. cum consilio Ludovici Imperatoris & auctoritate Paschalis Romani Pontificis (z), prædicandi gratiâ ad terminos usque Danorum accessit, ac multos ex eis ad fidem venientes baptizavit“ (a). Denique plus cæteris omnibus atque felicitis in conversione Saxonum Transalbianorum laboravit ANSCHARIUS monachus è Corbejâ gallicâ ad Saxoniam nuper fundatam missus. Hic HERIOLTO dein Regi è Daniâ expulso, Moguntiaëque cum uxore & magnâ Danorum multitudine baptizato (b) datus à LUDOVICO PIO anno DCCCXXVI. itineris comes, acceptâ ab HADEBOLDO, Coloniae tunc temporis venerando Antifite, compatiante eorum necessitati, navi optimâ, ubi sua reponerent, in qua erant duæ mansuiculae satis optimè præparatae (c), per Frisiam profectus in Daniam, primum ibi multos exemplo & doctrinâ ad fidem convertit, pueros, quos christianis institutis informaret, comparavit; scholas publicas ape-

(x) ADAMUS Bremensis cit. cap. II. REMBERTUS in vitâ ANSCHARII apud BOLLAND. cap. V. n. 18.

(y) ADAMUS Brem. cap. 12. & REMBERTUS cit.

(z) Decretum PASCHALIS Papæ recitat HENSCHENIUS in commentario prævio ad vitam S. Anscharii, §. XV. in actis Sanctorum Februarii Tom. I. pag. 404.

(a) FLODOARDUS in Historiâ Remensis Ecclesiæ Lib. II. cap. 19. EGINHARTUS in Annal. cit. ad annum DCCCXXIII.

(b) EGINHARTUS cit. ad annum DCCCXXVI. REMBERTUS in vitâ S. Anscharii cap. III. apud Bollandianos.

(c) REMBERTUS ibidem num. 13. pag. 411.

aperuit, quæ novæ Missionis seminarium existere (d). Expleto apud Danos prædicationis biennio, novam cum WITMARO monacho suscepit legationem à Cæsare sibi injunctam ad Sueones, sive Suecos, christianæ Religionis suscipiendæ cupidos, eosque per dimidium annum primis Fidei christianæ rudimentis imbuat, plurimisque populis optato successu verbum salutis annuntiavit (e).

§. VIII.

Archiepiscopatûs Hamburgensis fundatio.

Tam uberem laborum suorum fructum, & quod ostium fidei in illis partibus ad vocationem gentium patefactum fuerit, cum ANSCHARIUS retulisset Imperatori, hic „cognito patris sui voto, „ne quid ejus studii imperfectum remaneret, una cum consensu Episcoporum ac plurimo Synodi conventu in præfata ultima Saxonice regione trans Albiam in civitate HAMMABURG Sedem constituit Archiepiscopalem, cui subjaceret universa Nordalbingorum Ecclesia, & „ad quam pertineret omnium regionum Aquilonalium potestas, ad „constituendos Episcopos sive presbyteros, in illas partes pro Christi nomine destinandos. Ad hanc ergo Sedem ANSCHARIUM prædictus Imperator solenniter consecrari fecit Archiepiscopum per manus DROGONIS Metensis Præsulis & summæ sanctæque Palatinæ dignitatis tunc Archicapellani, astantibus Archiepiscopis EBBONE Remensi, HETTI Trevirensi, & OTGARIO Moguntiacensi, unâ cum pluribus aliis in Conventu Imperii Præsulibus congregatis, assistentibus quoque & consentientibus ac pariter consecrantibus HILINGAUDO & WILDERICO Episcopis, à quibus jam dictas Parochiæ illius partes commendatas receperat“ (f).

„Et

(d) REMBERTUS ibidem num. 14.

(e) REMBERTUS ibidem cap. IV. In editione LAMBECHII est cap. VIII. IX. & X. pag. 56. & 57. apud LINDEBROG.

(f) Sunt verba REMBERTI cap. V. cit. Hanc ANSCHARII Ordinationem anno DCCCXXXI, & quidem in Conventu Aquisgrani circa Kalendas Febru-

„Et ut hæc omnia perpetuum suæ stabilitatis retinerent vigorem, cum honorabiliter ad Sedem direxit Apostolicam, & per Missos suos venerabiles BERNOLDUM (Argentoratensem) & RATOLDUM (Sueffionensem) Episcopos, ac GEROLDUM illustrissimum comitem omnem hanc rationem sanctissimo Papæ GREGORIO intimari fecit confirmandam. Quod etiam ipse tam Decreti sui auctoritate, quam etiam Pallii datione, more prædecessorum suorum roboravit, atque ipsum in præsentia constitutum Legatum in omnibus circumquaque gentibus Sueonum sive Danorum, nec non est Sclavorum, aliarumque in Aquilonis partibus gentium consitutarum unâ cum EBBONE Remensi Archiepiscopo, qui ipsam Legationem antea suscepit, delegavit: & ante corpus & confessionem sancti Petri Apostoli publicam evangelizandi tribuit auctoritatem (g).

§. IX.

Hamburgensis civitatis devastatio.

Cursum felicem coepti Archiepiscopatus stitit strages Hamburgi à piratis direpti exustique. „Normanni enim, qui anno DCCCXLV. in Friesland tribus præliis conflixerant, in primo

Februarii habito, peractam fuisse, contra Caroli COINTII ad annum DCCCXXXII. eam differentis, opinionem, benè probat PAGIUS in Criticâ Annalium BARONII Tom. III. ad annum 831. n. 7. & seq. Annum 831, refutatis aliorum opinionibus admittit etiam Petrus LAMBECIUS in Chronologiâ & Auctario rerum Hamburgensium apud LINDBROGH Scriptores pag. 102.

(g) Idem REMBERTUS cap. V num. 20. GREGORII IV. Bullam confirmationis integriorem ediderunt HENSCHENIUS in commentario prævio ad vitam S. ANSCHARII § XVII. & COINTIUS cit. an. annum 830. n. 6. Qui etiam n. 7. subsequente fines, quibus ANSCHARII Legatio circumscripta fuit, eruditè examinat. Idem præstat ad annum 834. num. 26. & sequentibus, ubi genuinum LUDOVICI Imperatoris diploma, à LAMBECCIO antecitato pag. 103. editum, doctis observationibus illustrat. Notatu autem digna est hæc Bullæ Pontificiæ inserta dispositio: „Consecrationem verò succedentium Sacerdotum (Episcoporum) donec consecratorum numerus augeatur ex gentibus, sacra Palatinæ providentiæ interim committimus“.

„mo quidem victi, in secundis vero duobus superiores effecti magnam
 „hominum multitudinem prostraverunt. Castellam etiam in Saxonid
 „quod vocatur HAMMABURG populati nec inulti reversi sunt (h)“. Hanc urbis
 „devastationem pluribus describit REMBERTUS in
 „vitâ ANSCHARII (i). „Contigit, inquit ex improvise Piratas ad-
 „venientes HAMBURGENSEM civitatem navigio circumdedisse. Quod
 „cum inopinatè & subitanè accidisset, spatium non fuit Pagenses
 „congregandi, quippe cum & comes, qui eo tempore præfecturam
 „loci illius tenebat, illustris vir BERNARIUS tunc deesset. Dominus
 „verò Episcopus ibi positus cum his, qui aderant in urbe ipsa, vel
 „in suburbio manentibus, primo quidem audito adventu eorum, lo-
 „cum ipsum continere voluit, donec majus eis veniret auxilium; sed
 „impellentibus Paganis & civitate jam obsessa, cum eis resisti non
 „posse conspexit. . . . ipse clericis suis huc illucque fuga dispersis,
 „etiam sine cappa sua vix evasit. Populi quoque à loco ipso ex-
 „euntes, & hac illacque palantes, plurimis aufugientibus, quidam
 „capti, plerique etiam perempti sunt. Denique hostes arrepta civi-
 „tate, & omnibus, quæ in ea vel in vico proximo erant, spoliatis,
 „cum vespertino tempore eò adventassent, noctem ipsam cum sequen-
 „ti die & nocte ibi confederunt. Sicque succensis omnibus ac direp-
 „tis egressi sunt. Ibi Ecclesia miro opere magisterio Domini Epis-
 „copi constructa, una cum claustro monasterii mirificè composito, igni
 „succensa est. Ibi Bibliotheca, quam serenissimus jam memoratus
 „Imperator eidem Patri nostro contulerat, optimè conscripta, una
 „cum pluribus aliis libris igne dispersit. Sicque omnia quæ inibi
 „aut in ecclesiasticis ministeriis, aut in aliis thesauris, & facultati-
 „bus habuerat, aut deprædatione aut igne, aut hostili impetu direp-
 „ta sunt, ut quasi nudum eum dimiserint. Quippe cum penè nihil
 „exinde prius elatum sit, nec tunc quidem aliquid subvectum, nisi
 „quod quisque fugiens casu arreptum forsitan exportare potuit.
 „Post hæc ita (subjungit infra (k) REMBERTUS) locus ille septem
 „serè

(h) Annales Fuldenses ad annum DCC XLV. apud Freheri scriptores re-
germanicarum Tomo I.

(i) Cap. V. supræcit. n. 22. Apud Lindebrogii scriptores rerum septen-
trionalium. Cap. 14. pag. 59.

(k) Cap. VI. n. 25. In LAMBECH originibus Hamburgensibus apud LIN-
DEBROGIUM cit. cap. 16.

„ferè annis sine sacerdotali fuit præsentia“. Eam urbis direptionem in breviora verba contraxit ADAMUS BREMENSIS (1), additque Nordmannos eodem tempore per Rhenum vectos COLONIAM obsedisse.

§. X.

Unio Bremensis Ecclesiæ cum Hamburgensi tentata.

In tantâ rerum omnium desolatione Ansharii, à sociis etiam ob paupertatem derelicti misertus LUDOVICUS germaniæ Rex ei solatium subsistendi impendere studuit, quo Legationis suæ mandatum perficere posset. Et quia in hac Provincia celam nullam huic Legationi habebat congruam: erat autem ibi iuxta Episcopatus BREMENSIS Ecclesiæ tunc desolatus Pastore, illum ei dare disposuit. Unde in publico conventu Episcoporum, cæterorumque fidelium suorum tractare cum eis cepit, utrum hoc ei facere canonica auctoritate liceret. Dominus enim & Pastor noster hoc sibi periculosum esse aliquo modo formidans, & ne à quibuslibet nævo cupiditatis reprehenderetur, cautè providens, non facile huic dispositioni assentiebat. Jubente itaque Rege, hæc eadem res in concilio Episcoporum ventilata est. Qui multis præcedentibus exemplis probaverunt, benè posse fieri, ut quia Diæcesis illa, ad quam ordinatus fuerat ipse, admodum parva erat (nam non nisi quatuor baptismales habebat ecclesias) & hæc ipsa multotiens jam barbarorum incursionibus devastata, ista ei causa solatii adjungeretur“.

„Verum ne in aliquo scrupulum FERDENSIS pateretur Episcopus, quod etiam partem de suo Episcopatu ultra Albiam sumptam, ipse cum BREMENSIS tota simul parochia retineret, statuerunt, ut sicut tempore Domini LUDOVICI Imperatoris primo fuerant, Episcopatus ipse & BREMENSIS & FERDENSIS restituerentur. & ipse teneret BREMENSEM, ex qua major pars Diæcesis suæ sumpta erat, quæ etiam tunc Pastoris erat præsentia desolata. Quo decreto

(1) In Historiâ Ecclesiasticâ Hamburg. cap. 17. pag. 7. apud cit. LINDEBROGIUM.

creto ita ab Episcopis constituto, ipse iubente Rege BREMENSEM suscepit Diocesim gubernandam. Porrò partem Parochiæ, quæ ultra Albiam ad se pertinere debebat, WALDGARIUS recepit tunc FERDENSIS Episcopus. Quod cum ita aliquamdiu esset, iterum diligentiùs ipsa re in alio concilio Episcoporum ventilata, visum est eis non bonum esse, ut Sedes, ad quam ille ordinatus fuerat, ab alio Episcopo teneretur (nam HAMMABURG tunc in partem cesserat WALDGARII) potestatem quidem Regis esse dicentes, ut Diocesim parvam & admodum captivatam augetet, locum tamen ad Episcopalem dignitatem auctoritate Apostolica firmatum, nullatenus immutandum. Unanimo ergo consensu, cum voluntate Regis prædicti piiissimi LUDOVICI, Episcopi ibi constituti censuerunt, ut Sedem, ad quam consecratus fuerat, Pater noster ANSCHARIUS reciperet, & si quid ultra Albiam ex FERDENSIS ipse retineret Diocesi, ex BREMENSIS Ecclesiæ Parochiâ illius sedis restitueret Episcopo. Quod ita & regio jussu, & synodali Episcoporum decreto, ipsius quoque WALDGARII memorati FERDENSIS Episcopi voluntate & assensu perfectum est (m).

§. XI.

Observationes criticæ in Synodos hanc unionem probantes.

Cum ADAMUS Bremensis suprâ relatus ex libro traditionum Ecclesiæ Bremensis tradat, LEUDERICUM Episcopum ejusdem Ecclesiæ tertium sexto LUDOVICI germaniæ Regis, atque ita integro ferè post direptionem Hamburgensem anno, die XXIV. mensis Augusti decessisse, addatque Ecclesiam diu viduatam permansisse, de præficiendo Ecclesiæ Bremensi ANSCHARIO agi utique non potuit nisi post obitum LEUDERICI, neque juxta ecclesiasticam istius ævi disciplinam aliter, nisi in Synodo Episcoporum. Itaque negotium ex LUDOVICI præcepto in duobus conciliis discussum fuit, quæ REMBERTUS quidem non nominat, minimè tamen dubitamus, quin ea res in duobus Conciliis Moguntiæ paulò post celebratis ventilata fue-

(m) REMBERTUS in vitâ ANSCHARII Cap. IX. In LAMBECHII orig. Hamburg. apud LINDBROG. Cap. 19.

fuerit. Primam Synodum anno DCCCXLVII. circa Kalendas Octobris à RABANO Archiepiscopo in OTGARI locum VI. Kalendas Julii ordinato habitam fuisse, ex ANNALIBUS FULDENSIBUS discimus (n) Acta autem hujus Synodi habentur apud HARDUINUM in Actis conciliorum (o). Inter Episcopos, qui ad Synodum convenisse & ad prædictæ Ecclesiæ diœcesim pertinere referuntur, comparent etiam HEBBO, WALTGARIUS, ANSGARIUS. Atque hic ultimus, cujus, licet Archiepiscopi, nomen WALTGARIO *Ferdensi* Episcopo postponitur, certè alius non est àb Hamburgensi, de quo agitur. In totis his actis nihil legitur de ANSCHARIO Bremensi Ecclesiæ præficiendo: Sed cum Episcopi in fine subjungant: „*Multa quidem alia per diversas quæstiones coram nobis allata sunt, sed pro brevitate temporis in præsentî concilio omnibus respondere & ea absolvere non potuimus*“; credere fas est, inter quæstiones propositas, sed non plenè absolutas & illam contentam fuisse, quæ ANSCHARII negotium concernebat *. Et quamvis in casu proposito de unione Ecclesiæ Archiepiscopalis desolatæ cum Episcopali alterius Metropolitanæ suffraganeâ res ageretur, quæ majoribus utique difficultatibus obnoxia erat, videntur tamen Episcopi quæstionis sibi propositæ objectum ceu simplicem & in hisce rerum adjunctis necessariam translationem àb unâ Sede ad aliam considerâsse, atque idèd *multis præcedentibus exemplis probavisse*, hujusmodi translationem autoritate canonicâ fieri potuisse (p). Quod cum ita aliquamdiu esset, noviquè postea scrupuli moverentur, *in alio Episcoporum concilio ipsa res diligentius ventilata fuit. Hoc concilium aliud esse non potest,*

(n) In FREHERI Scriptoribus rerum Germanicarum Tom. I. pag. 27.

(o) Tom. V. col. 5. & seqq.

* HARTZHEIMUS in Conciliorum Germaniæ Tom. II. pag. 161. ex verbis REMBERTI *Actioem IV.* Concilii Moguntini composuit.

(p) Exempla Translationum licitarum & prohibitarum complura collegit NATALIS ALEXANDER in *Historiâ Ecclesiasticâ Sæculi quinti Cap. VI. Art. II. n. 9.*— *Sæculi sexti Cap. VI. Art. III. n. 3.*— *Sæculi VII. & VIII. cap. V. Art. II. n. 6.*

potest, quàm illud, de quo ANNALES FULDENSES (g) ad annum DCCCLII. scribunt: „Habita est autem & Synodus ex voluntate „atque præcepto ejusdem Serenissimi Principis (LUDOVICI) in civi- „tate Moguntia Metropoli Germaniæ, præsidente Hrabano venera- „bili ejusdem urbis Archiepiscopo, cum omnibus Episcopis atque „Abbatibus orientalis Franciæ, Bajoariæ, & Saxonix: Et illi qui- „dem de absolvendis quæstionibus ecclesiasticis tractatum habebant; „Rex verò cum Principibus & Præfectis Provinciarum publicis cau- „sis litibusque componendis insistens“.

Quem supra concilio Moguntino, anno DCCCXLVII. celebrato, interfuisse vidimus EBBONEM, is ipse est Remensis Archiepiscopus, Apostolicus quondam ad partes Septentri- nales Legatus à PASCHALI Papâ, deinde unâ cum ANSCHARIO à GREGORIO IV. constitutus. Is cum in Sedem Remensem, è quâ Synodali Judicio (r) anno DCCCXXXV. dejectus fuerat, eò quod præcipuus exauctorationis LUDOVICI Imperatoris incentor fuisset, inattentis LOTHARII Imperatoris conatibus restitui nullo modo posset, tandem LUDOVICI germaniæ Regis favore Hildesienfi Ecclesiæ præfectus fuit, in quâ etiam anno Dominicæ Incarnationis DCCCLI. Indictione XIV. XIII. Kalendas Aprilis, teste HINCMARO, ejusdem in Cathedrâ Remensi successore (s), defunctus est. Porro memoriâ dignum, nec hic omittendum videtur, quod de eodem EBBONE in epistolâ ad HERIBALDUM Episcopum Autisiodorensensem cap. XXXIV. scribit RABANUS Archiepiscopus Moguntinus: „De „Ebbonis autem Remensis Episcopi depositione atque restitutione non „neesse esse æstimo tuæ interrogationi respondere. Videant illi qui „hoc egerunt, utrum justè, an injustè hoc fecerint. Ego, dum „in Episcopatu Moguntiensis Ecclesiæ indignus constitutus sum, in- „veni eum in Hiltinishaim in Saxonid Episcopalem Sedem habere. „Nec

(g) Apud FREHERUM cit. pag. 29.

(r) Acta depositionis habentur apud HARDUINUM in collectione Concilio- rum amplissimâ Tom. IV. col. 1385.

(s) In Epistolâ ad NICOLAUM Papam apud HARDUINUM cit. Tom. V. pag. 669.

„Nec eum prohibui officium Præsulis gerere, quia audiui ab Apo-
 stolicâ Sede in locum suum restitutum esse. Sicque ad finem vitæ
 „in suo officio remansit. Rogantibus autem quibusdam Fratribus,
 „Hincmaro Episcopo nuper pro hoc ipso Epistolam direxi: quia
 „audiui, eum illos, quos Ebbo post restaurationem suam (nempe
 à Lothario Imperatore anno DCCCXL. tentatam) consecra-
 „vit, à Sacerdotali atque clericali officio removisse. Postquam as-
 „tem inde mihi responsum opportunum redditum fuerit, tibi intimare
 „curabo“ (†). Quibus Rabani verbis inductum credimus Hen-
 schenium, ut scriberet (u) „Hildesheimensem Ebbo in Saxonis
 „Sedem dono Ludovici Regis germanicæ adeptus, Episcopali officio
 „usque in finem vitæ functus, diversas fecit ordinationes, ab omni-
 „bus absque ullâ unquam reprehensione admittas“. At contrarium
 tamen nos docet Auctor Chronici Episcoporum Hildesien-
 sium (w), qui sub sæculi duodecimi medium vixit, dum ait:
 „Reinberto secundo Hildeneshemensi Episcopo defuncto, anno dehinc
 „Incarnationis Domini DCCCXXXV. Ebbo Archiepiscopus Remis
 „deponitur, & in Hildeneshem Imperatoris clementiâ relegatur. Qui
 „XII. annis Ecclesiæ præfuit, & Episcopalem ordinem, ut sibi vi-
 „debatur, exercuit. Anno deinde DCCCXLVII. Incarnat. Domini
 „Alfridus III. Episcopus ordinatur. Qui Ecclesiam regulariter
 „regendo quicquid antecessor suus de sacris ordinibus temere usurpa-
 „vit, decreto canonum rationabiliter annullavit“. Cæterum de
 EBBONIS rebus bene vel malè gestis nihil definire volens
 ADAMUS (x) fatetur tamen, quod ab Ansgario eâ dilectione,
 quam ab initio secum habuit, usque in finem habitus fuerit.

§. XII.

(†) Confer. NATALIS ALEXANDRI Historia Ecclesiastica Sæculi VIII. IX. X. Dissertatione VII. ubi res ab EBBONE gestas exactè collegit.

(u) In Commentario prævio ad vitam S. ANSCHARII §. X. n. 39. pag. 400.

(w) Apud LEIBNITII Scriptores rerum Brunswicensium Tom. I. pag. 742. in fine & seq. In notis tamen chronologicis certò errat Auctor.

(x) Sæpècit. cap. 18. pag. 8.

§. XII.

*Unio Bremensis Ecclesiae cum Hamburgensi ab Archiepiscopo
Coloniensi impugnata.*

Ecclesiae Bremensis curam ex Episcoporum decreto susceptam Episcopale quidem ministerium apud Danos & Suecos reimpit ANSCHARIUS, at ipse tamen agnovit, unionem saepe dictam sacris non esse canonibus consentaneam, quia Metropolitani Episcopi consensu destitutam. „Cum haec enim, „que supra narravimus, agerentur, COLONIA CIVITAS, AD QUAM „BREMENSIS PAROCHIA SUFFRAGANEA ERAT, eo tempore absque „benedictione Episcopali degebat. Quod quia diuturnum extitit, illud etiam sine illius loci Pontificis praesentia necessarium decernendum „fuit. Postea tamen consecrato ad eum locum venerabili Praesule „GUNTARIO, hoc ipsum Dominus & Pater noster ei suggerere „sudit, ut sua quoque auctoritate firmaretur, cui tamen rei ipse „modum contrarius extitit. Qua de causa postmodum in Wormaciam „civitate positus duobus Regibus, Ludovico scilicet & Lothario, coram multa Episcoporum utriusque Regni frequentia, praesente venerabili Patre nostro, haec eadem res exposita est. Quod cum ab „omnibus bene ita ordinatum probaretur, ut praedictus quoque Pontifex GUNTARIUS hoc ipsum sua auctoritate firmaret, cuncti rogaverunt. Qui primo quidem fortiter his reniti cepit, justum non esse multipliciter ostendens, ut Sedes suffraganea in Archiepiscopalem Sedem verteretur; nec se debere honorem Sedis suae in aliquo „minuere: postremo tamen & ipsis Regibus & cunctis simul Episcopis ibi aggregatis, pro hoc ipso eum rogantibus, & omnino causa „necessitatis id licitum fore dicentibus, respondit, si Apostolica auctoritate firmaretur, ex se quoque ratum fore (y).

§. XIII.

Status Ecclesiae Coloniensis tempore unionis.

Vidimus Coloniam civitatem eo tempore, quo in duobus conciliis Moguntinis unionem Bremensis Ecclesiae cum Hamburg-

(y) REMBERTUS cap. X. apud HENSCHENIUM, vel cap. 20. ap. LINDBROG.

burgensi licitam decreverunt Episcopi, absque benedictione Episcopali, & quidem diuturno tempore fuisse. Inquirendum proinde est, quantum temporis inter illam unionem & GUNTHARII promotionem ad Sedem Coloniensem effluxerit. MABILLONIUS (z) & PAGIUS (a) existimant, cathedram Coloniensem annos ferè decem vacuum fuisse, cum ei imponeretur GUNTHARIUS. Verùm hanc virorum doctissimorum opinionem evertunt ANNALES BREVES COLONIENSES, ex MSto Conciliorum Codice vetustissimo Bibliothecæ Metropolitanæ Coloniensis à Joanne Georgio àb ECKART (b) descripti & publicati, quos, quia non passim obvii sunt, hic ad cognoscendum Ecclesiæ coloniensis statum præmittere operæ pretium visum fuit. Sic autem habent:

Anno Dom. Incarnat. DCCCXIV. obitus Caroli.

Anno DCCCXIX. commissum Hadebaldo Episcopatum Coloniæ.

Anno DCCCXXX. cæpit Hadebaldus Episcopus infirmari.

Anno DCCCXXXIV ordinatus Hildebertus Chorepiscopus.

Anno DCCCXXXVI. Nordmanni Colonia occisi.

Anno DCCCXL. Hludovicus obiit XII. Kal. Jul.

Anno DCCCXLII. Hilduinus accepit Episcopatum Coloniæ.

*Anno DCCCXLVI. Saraceni prædaverunt Romam: eo anno
adivi Romam.*

Anno DCCCXLVII. Placitum Confluentis.

Anno DCCCXLIX. Werinarius Comes Coloniæ.

Anno DCCCL. Guntarius Episcopus Coloniæ XII. Kal. Maji.

Anno DCCCLV. obitus Hlotharii IV. Kal. Octobr.

Anno DCCCLVI. combustio Coloniæ secundà vice.

Anno

(z) In Observationibus ad vitam S. Aufcharii sæculo Benedictino quarto, & in Annalibus Benedictinis Tom. III. Lib. XXXV. num. 28. ad annum 857.

(a) In Criticâ Annalium BARONII Tom. III. ad annum 858. n. 4.

(b) In Commentario de rebus Franciæ orientalis Tom. II. pag. 917.

Anno DCCCLVIII. coruscatio Coloniae XVII. Kal. Octobr.

Anno DCCCLX. Hyems validus.

Anno DCCCLXII. Hildebertus Chorepiscopus obiit.

Anno DCCCLXX. Indiſt. III. XVII. Kal. Febr. Willibertus Episc.

Ipsa anno VII. Id. Jul. fulminis ictus Coloniae.

Authorem Annalium iisdem annis vixisse, colligitur ex hac ejus notâ anno 846. additâ: *Eo anno adivi Romam.* Ex his ergo discimus, HADEBALDO, quoddam anno DCCCXXX. infirmari coeperit, adiutorem in ministerio Episcopali an. DCCCXXXIV. datum fuisse HILDEBERTUM Chorepiscopum. Duplicis autem generis hoc saeculo Chorepiscopus fuisse, quorum alii verè Episcopi, alii verò nonnisi presbyteri erant, COINTIUS (c), PAGIUS (d), & HONTHEIMIUS (e) observant. Hunc HILDEBERTUM Chorepiscopum demum anno DCCCLXII. obiisse, citati Annales testantur. Id quod egregiè confirmat vetus Epitaphium, in Basilicâ Sancti GEREONIS Coloniae molliori marmore incisum:

„HILDIBERTUS MERITIS QUI FULSIT EPISCOPUS ALMIS ASSUMP-
 „TUS COELO HOC JACET IN TUMULO. OBIIT ANNO INCARN.
 „DOMINI DCCCLXII. III. KL. JULII.

Hoc Epitaphium de HILDEGERO Coloniensi Episcopo anno DCCCLIII. in praelio contra Saxones occiso malè interpretari GELENUM (f), ex ipso HILDIBERTI nomine, & ex anno obitus in supradictis Annalibus etiam clarè expressio manifestum est.

ANNUM HADEBALDI emortualem non annotavit quidem Annalium Author; sed eundem tamen adhuc anno DCCCXXXVIII. Kalendis Maji in vivis fuisse certum est ex MAR-

MO-

(c) In Annal. Eccles. Francor. Tom. VII. ad annum 813, N. 345. & seq. pag. 272.

(d) In Criticâ Annalium Baronii. T. III. ad annum 815. n. 10. 11. & 12.

(e) In Prodomo Historiæ Trevirensis diplomaticæ. pag. 310 & 311.

(f) In pretiosa Hierothecâ. pag. 41.

MORIALI, quo ALDRICUS Cenomanensis Episcopus monasterium Anisolense contra SIGISMUNDUM Abbatem in Placito publico, seu Conventu Aquisgranensi, ex Archiepiscoporum, Episcoporum aliorumque Procerum sententiâ evindicâsse refertur. In eo siquidem inter præsentés post AUTCARIUM Moguntinum adseribitur HADALBOLDUS ARCHIEPISCOPUS (g). At illum non supervixisse annum DCCCXLII., conjicimus ex eo, quod HILDUINUS hoc anno Episcopatum Coloniae accepisse dicatur. Hunc HILDUINUM Episcopum omnes Episcoporum Coloniaensium Catalogi hucusque cogniti omiserunt, qui HADEBALDUM inter & GUNTARIUM, nullum intermedium agnoscunt. Quis autem HILDUINUS iste fuerit, & quâ ratione inter gravissimas fratrum LOTHARII, LUDOVICI & CAROLI, de partitione monarchiæ præliantium, dissensiones eodem adhuc anno ferventes ad Episcopatum pervenerit, non facillè quis dixerit, quamvis eum divinare velit ECKHARTUS (h).

Æquè incognitus hætenus fuit HEYNIANUS Archiepiscopus. Et tamen in antiquo Catalogo Abbatum sancti MARTINI in Insulâ Scotorum Coloniae, ante sæculi XI. medium scripto, post BLASIIUM Abbatem anno DCCCXVII. defunctum hæc leguntur: „Postea Abbas præfuit HEYNIANUS vir illustis, qui factus est Archiepiscopus Coloniae. Obiit DCCCXLVIII. „Et duo altaria instituit, Et quodlibet uno terræ mansu dotavit. „Item ex parte ipsius habemus annuatim XX solidos pro agenda „ejus memoriâ V. Kal. Octobris. Eo regente destructum est monasterium à Norttmannis“. In veteri quoque ejusdem monasterii Necrologio ad diem V. Kal. Octob. hæc habentur præcedentibus consona: „Obiit Dnus Heynianus Episcopus Ecclesiæ „Coloniensis Monachus nostræ congregationis, qui duo altaria instituit,

(g) Apud BALUZIUM in Miscellaneis, curante MANSIO Lucæ anno 1761. recufis. Tom. I. pag. 108. & apud COINTIUM in Annal. cit. T. VIII. ad annum 838, n. 115. pag. 575.

(h) In Commentario de rebus Franciæ orientalis. Tom. II. lib. 29. num. 139. pag. 364.

„tuit, & quodlibet uno manso dotavit anno DCCCXLVIII. Quibus si addatur charta traditionis EGILBERTI cujusdam, qui ad sanctum Martinum egregium Pontificem, qui in monasterio Rinensi propè Coloniam civitatem patrocinari dinoscitur, ubi vir venerabilis Heynannus Episcopus & Abba præsesse videtur, terram salicam & petiolam vineæ donavit, anno DCCCXLIII (i)“; de coloniensi HEYNIANI Episcopatu dubitari vix poterit. Sed dubium adhuc superest, an HILDVINUS supra memoratus, ab hoc HEYNIANO distinctus, an vero unus idemque cum eo fuerit. Hoc posterius in Historiâ Abbatum monasterii sancti Martini manuscriptâ propugnat doctus ejusdem monasterii cœnobita Olivertus LEGIPONTIUS, creditque, vel ob aliquam nominum similitudinem, vel ob ignorantiam describentis, HILDVINUM pro HEYNIANO positum fuisse. Quidquid horum sit; certe GUNTARIUS anno DCCCLII, quo Moguntina synodus celebrata, in eâque unio Bremensis Ecclesiæ cum Hamburgensi tractata fuit, jam per annum integrum, testantibus Annalibus sæpè dictis, Coloniæ Archiepiscopus erat. Fortè tamen ejus benedictio vel consecratio ex causis nobis incognitis dilata fuit ad plures annos, ideoquè REMBERTUS, Coloniæ civitatem diuturno tempore absque benedictione Episcopali fuisse, scribere potuit.

§. XIV.

Guntharii Coloniensis oppositio adversus unionem prædictam examinata.

GUNTARIUM Coloniæ consecratum Archiepiscopum unioni Bremensis Ecclesiæ cum Hamburgensi primò admodum contrarium fuisse, postea tamen & Regum & Episcoporum Wormatiæ congregatorum postulatis assensum præbuisse narrat REMBERTUS, qui annum quidem non designat; dubitandi tamen causam non habemus, quin unio ista retractata fuerit anno

(i) Fide nitimur OLIVERTI LEGIPONTII, anno 1758. defuncti, in Historiâ Abbatum Sancti Martini diplomaticâ, cujus Autographum in Archivo Electorali Coloniensi servatur.

anno DCCCLVII. ad quem ANNALES FULDENSES (k) ita scribunt: „Rex Hludowicus mense Februario colloquium habuit in Confluente Castello cum Hlathario nepote suo. Tempore verò Quadragesimæ Placitum habuit apud Wangionum civitatem... Habita est autem & Synodus apud Moguntiacum circa Kal. Octob. presidente Carolo Archiepiscopo, qui anno DCCCLVI RABANO successerat. Cur autem unioni sese opponeret GUNTARIUS, causa non una, nec levis erat. LOTHARIO Imperatori, post pactum Verdunense anno DCCCXLIII. conclusum, subjecta erat Colonia: quæ post mortem Imperatoris filio ejus LOTHARIO Regi ab anno DCCCLV. parebat. Ad LUDOVICI germaniæ Regis ditionem Brema pertinebat. Profectò solis Provinciæ Moguntinæ Episcopis fas non erat, de utilitate & necessitate uniendi Ecclesiam Bremensem cum Hamburgensi cognoscere, & insalutato alterius Regni Metropolitano, non adscitis ejus Episcopis comprovincialibus, Ecclesiam suffraganeam metropolitici Jurisdictioni subtrahere. Adversus ejusmodi molimina, licet etiam auctoritate Regum sulata, tanquam canonicis institutis adversantia prioribus Sæculis oppotuisse se Episcopos, exempla nos plura docent, quorum duo illustria hic adducere à præsentis scopo non credimus alienum. Cum CHILDEBERTUS Francorum Rex MELODUNI, quod in suo regno situm erat, Episcopalem erigere Sedem vellet, assensum dare noluit LEO, Senonensis urbis, quæ in potestate THEODEBERTI Regis erat, Metropolitanus Episcopus, scriptaque ad CHILDEBERTUM anno 541. Epistolâ (l) dissensus sui causas has exponit: „Quam rem valde admirator gloria vestra cognoscat, quod „primum sine jussu gloriosissimi Domini Principis nostri, Filii vestri „Theodeberti Regis, cujus sumus Regni ordinatione subjecti, injungitis, ut ea quæ antea cto tempore facta non sunt, nunc presentia „nostra, aut consensu debeant inchoari. Præcipuè nunquam nec suscipiari, nec credere potuimus, quod hanc aut Ordini nostro, aut „etiam temporibus vestris velletis injuriam generari, ut Diæcesim

„no-

(k) Apud FRÆHERI Scriptores rerum Germanicar. Tom. I. pag. 31.

(l) Extat apud HARDUINUM in Conciliorum Tom. II. col. 1433.

„nostram à Deo nobis commissam, & usque nunc Pontificali ordine,
 „Deo propitio custoditam, tamquam negligentes ac desides ad alte-
 „rius permittamus potestatem transire, aut solitudinem irrationa-
 „bili deliberatione transferri..... Rogamus & contestamur, ne ul-
 „lus Pontificum contra statuta Patrum audeat facere.... Et plebs
 „non permittatur à Pastoris proprii custodia per novam & illicitam
 „ordinationem divelli... Nam gloria vestra optimè debet & credere
 „& scire, quia si contra statuta Canonum quicumque sine consensu
 „nostro Meledone (Meloduni) Episcopum voluerit ordinare, us-
 „que ad Papæ notitiam, vel Synodalem audientiam, tam hi, qui
 „ordinaverint, quam qui ordinatus fuerit, a nostra erunt commu-
 „nitione disjuncti“.

Alterum non minus insigne exemplum nobis GREGORIUS
 Turonensis (m) suppeditat. ÆGIDIUS Remorum Archiepisco-
 pus, SIGEBERTI Regis annutu, anno DLXXIII. Castelloduni
 Episcopum ordinârat, quamvis locus iste ad Diœcesim Car-
 notensem, CHILDERICO Regi subjectam, & ad Provinciam Se-
 nonensem pertineret. Factum improbârunt Episcopi diver-
 sarum Provinciarum in Synodo Parisiensi congregati, & ad
 ÆGIDIUM rescripserunt, ausum ea illum esse contra omnem ra-
 tionem & contra canonicam disciplinam, eo quod castrum nec ad
 territorium civitatis vestræ, inquam, nec ad vestram provinciam
 manifestum est pertinere. Episcopum temere consecratum de-
 poni, & àb Episcopali officio sub anathemate jubent abstinere.
 Literas etiam ad SIGEBERTUM Regem dederunt, monentes, ne
 ullum novo Episcopo patrociniū impendat. „Quam rem, in-
 „quunt, „licet vix credere possumus, cum consensu gloriæ vestræ
 „fieri potuisse; tamen si cujuscunque prava suggestionem præventi, in
 „hæc tam obscæna & universæ Ecclesiæ contraria consensistis, ab
 „hujusmodi scandali defensione sinceritatis vestræ conscientiam ex-
 „pietis (n).“

Sed

(m) In Historiâ Francorum lib. VII. cap. 17.

(n) Extant Epistolæ Synodales ad ÆGIDIUM Remensem & ad SIGEBERTUM Regem apud HARDUINUM Conciliorum Tom. III. col. 403. & seq. Confer. SMOASSINUM de veteri & novâ Ecclesiæ Disciplinâ Parte I. lib. I. cap. 55. B. I. & 2.

Sed numquid S. MEDARDUS Veromanduorum antea Episcopus, post dirutam ab infidelibus urbem, alias etiam veritus eruptiones, Sedem suam Noviomum transtulit? Numquid paulò post, anno nempe DXXXII, idem post ELEUTHERI obitum Episcopus etiam Tornacensis electus, & ab eo tempore utriusque Ecclesie unus tantum Episcopus fuit? Verùm hoc exemplum GUNTHARII Nostri oppositionem non infirmat. Neutra enim Sedes, inquit THOMASSINUS (o), in Juribus & privilegiis suis quidquam passa est detrimenti. Ista Episcopatum duorum sine confusione conjunctio facta est, Pontificali, Metropolitanæ & comprovincialium auctoritate, Regis & Procerum assensu, plebis acclamatione. Econtra GUNTHARIUS justam renitendi causam ex eo habebat, quod alterius regni monarchæ, alienæ provinciæ Episcopi à Metropolitanâ regni Lotharingici Ecclesiâ abstrahere suffraganeam, eique Archiepiscopum præficere tentârint.

§. XV.

Unio post Guntharii Coloniensis assensum à Summo Pontifice confirmata.

GUNTARIUM instantissimis & Regum & Episcoporum precibus victum unioni Bremensis Ecclesie cum Hamburgensi tandem hac conditione: si Apostolicâ auctoritate id ipsum firmaretur, consensisse diximus. Hoc autem responso accepto, cum etiam omnes Suffraganei ejus hæc eadem consensissent, piissimus Rex jam dictus LUDOVICUS, cupiens & patris sui eleemosynam in omnibus augmentare, & quod ipse disposuerat, per omnia ratum fieri, Reverendissimum SALOMONEM Constantiæ civitatis Episcopum pro hoc ipso ad Sedem direxit Apostolicam. Cum quo etiam Dominus & Pater noster ANSCHARIUS, quia ipse per se non poterat, filium suum Fratrem nostrum NORDFRIDUM misit Presbyterum, qui officiosissime à Sancto suscepti Papæ NICOLAO, Legationis suæ mandatum ei planè & dilucidè retulerunt. Qui prudenter & sollicitè ea, quæ ab ipsis dicebantur, mente pertractans &

„Deo

(o) Ibidem.

*Ad hoc testamento pro futuris animabus gentiliam hanc constitutio-
nem p[ro]p[ri]am esse decernens, voluntatem Regis nostri sua auctoritate
firmavit (p).*

ANSCHARIUM quamvis Ecclesiae Bremensi viduae praefici posse decrevissent Episcopi in duabus Synodis Moguntinis autem explicatis; eum tamen ante impetratum Archiepiscopi Coloniensis assensum Bremensis Episcopatus possessionem nequaquam fuisse adeptum, manifestò constat ex donationum Ecclesiae Bremensis libro tertio, capitulo XX. ab ADAMO Bremensi allegato (q), ubi dicitur; anno Luthewici secundi, Imperatoris, IX, hoc est octingentesimo quinquagesimo nono (r), dominum Ansgarium ab Aldrico clerico, comite Reginbaldo, legatis caesaris (vel potius Regis) ductum in Episcopatum. Verum cum REMBERTUS (s) disertè asserat, multum temporis fuisse, ex quo Sedem illam gubernandam Ansgarius suscepit, priusquam auctoritate Apostolica firmaretur; cumque ADAMUS ipsemet his REMBERTI verbis utatur, manifestum quoque est, errare ADAMUM (t) dum Privilegium Papae annum Domini DCCCLIX. notare scribit, imò sibi met contradicere, siquidem immediate autem Bremensis atque Hamburgensis parochiae coadunationem ultimo sancti Ansgarii tempore factam dixerat. Ultimam autem ANSCHARII tempus clausit anni DCCCLXV. dies Februarii tertia, quae mortuus est.

Profectò Summi Pontificis NICOLAI primi confirmationem non nisi post THEODGAUDI Trevirensis est GUNTIIARI Coloniensis Archiepiscoporum, divortio LOTHARII Regis & THEUTBERGAE Reginae injusto consentientium, depositionem, & post duplicatam GUNTIIARI interdictum sibi ministerium usur-

(p) REMBERTUS cit. cap. X. n. 39. pag. 417.

(q) In Histor. Ecclesiae Hamburg. Lib. I. cap. 20. pag. 8.

(r) LUDOVICUS II. Imperator vivente patre LOTHARIO coronatus est anno DCCCL. à LEONE IV. Papà.

(s) Cap. XI. num. 41. apud HENSCHENIUM, vel cap. XX. in fine apud LINDERBROGIUM, pag. 66.

(t) Cap. 23. pag. 9.

esforpan
LXIV.
SIONUM
MISSI
modò di
Ut Epi
vidari lic
Domini
praditio
super D
tempora
multis in
NICOLAI
LAMBEC
rat: Da
Angulo
to decim
tica in
Errat igit
dare, &
connette

Non
genis fu
mensis H
copards
chiepico

(u) Eate
culis.
HEM
432
ra no
(w) In
cu S

usurpantis culpam, adeoque demum post Pascha anni DCCC-LXIV. fuisse coheffam, liquidum est ex CAPITULIS RESPONSIONUM NICOLAI PAPÆ AD LÉGATIONEM SALOMONIS EPISCOPI MISSI à REGE HLUDOVICO GERMANICO (u), in quibus his, quæ modò diximus, relatis, capitulo IV. ita loquitur Pontifex: „*Ut Episcopus Bremonensis, licet à GUNTHERIO hæc non potuerit dari licentia, nec ab eo tale quid peti debuerit, tamen pro amore Domni Regis, quia pia est ejus petitio, cum nostrâ auctoritate in prædicto loco BREMON potestatem & honorem Archiepiscopatus super Danos & Suevos habeat, & simili modo sui Successores per tempora futura perpetually teneant atque possideant*“. Sed quid multis in annum confirmationis inquirimus, cum ipsa Bulla NICOLAI I. ex ALBERTO CRANTZIO & PHILIPPO CÆSARE à PETRO LAMBECIO (w) descripta has notas chronologicas præ se ferat: *Data pridie Calend. Junii . . . imperante Domino piissimo Augusto Ludovico à Deo coronato magno Imperatore, anno quinto decimo, Inditione duodecima, quas omnes cum anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXIV. convenire perspicuum est. Errat igitur LAMBECIUS, dum notas istas chronologicas emendare, & confirmationem pontificiam cum anno DCCCLVIII connectere laborat.*

§. XVI.

Confirmationis Pontificiæ modus & ratio.

Non tantum in primâ novi Archiepiscopatus Hamburgensis foundatione HELINGAUDI Ferdensis & WILLERICI Bremensis Episcoporum consensum, sed in subsequenâ etiam Episcopatus Bremensis & Hamburgensis unione consensum Archiepiscopi Coloniensis atque Suffraganeorum ejus necessarium,

(u) Extant in BALUZII Miscellaneis curante MANSIO anno 1761. Lucæ recensis. Tom. I. pag. 400. Argumenta, quibus probare videtur HANTZHEMIUS in *Conciliorum Germania* Tom. II. in *Digestione* §. VI. pag. 432. hæc responsa esse *opusculum otiosi collectoris & curraforis*, leviora nobis sunt, quam ut iis convincamur.

(w) In *Chronologia & Auctario rerum Hamburgensium* apud LINDBERGERII Scriptores rerum Septentrionalium pag. 114.

rium, ideoque à Regibus & Episcopis cæteris expetitum fuisse, ex totâ REMBERTI narratione in superioribus excerptâ patescit. Quod autem in Bullâ confirmationis Pontificiâ nulla consensûs ab Archiepiscopo Coloniensi præstiti mentio fiat, in d quod NICOLAUS I. in Capitulis SALOMONI Episcopo datis asserat, à Gunthario hanc non potuisse dari licentiam, nec ab eo tale quid peti debuisse, id procul dubio ex Jurisprudentiæ canonicæ hoc tempore immutatæ principiis profectum est, quibus Episcoporum translationes, Episcopatum uniones, aliaque negotia Ecclesiastica graviora, quæ in solis olim Episcoporum synodis dirimebantur, ad causas majores, solique Romano Pontifici reservatas referri oportere creditum fuit. Rationes autem, quibus ad confirmandam unionem permotum se dicit Pontifex, has adducit: Quod CAROLUS Rex Monasterium, quod appellatur Turholt, situm in occidentali Franciâ, quod illic genitor suus ad supplementum & victum Episcopo & clericis ejus dederat, ab Ecclesiâ Hammaburgensi abstulerit, indeque omnes ministri altaris, deficientibus quippe necessariis sumptibus, ab ipsis recesserint gentibus, & eadem ad gentes Legatio per hujusmodi factum defecerit, ipsaque Metropolis Hammaburg penè deserta facta sit. — Quod LUDOVICUS Rex Bremensem Diœcesim vacantem, & illam novellam institutionem deficientem, insuper & utramque hanc Ecclesiam, per Barbarorum sævitiam admodum attenuatam videns quærere cæperit, qualiter prædicta Bremensis Ecclesia prædictæ quoque novellæ Archiepiscopali uniretur, ac subderetur sedi. — Itaque cum id propter instantem necessitatem & animarum lucra in gentibus demonstrata utile fore & proficuum Ecclesiæ esse, maxime in tam novellæ christianitatis plantatione, in quâ varii solent eventus contingere, non dubitet Pontifex, decernit secundum LUDOVICI votum, ipsas prædictas Diœceses, Hammaburgensem & Bremensem scilicet, non deinceps duas, sed unam esse & vocari, subdique sedi, quæ Prædecessoris sui decreto, Archiepiscopali est munere sublimata. — Decernit etiam, ut nullus Archiepiscopus Coloniensis ullam sibi deinceps in eadem Diœcesi vindicet potestatem. Tandem subjungit: Et quia te charissime FILI ANSGARI, divina clementia novâ in sede primum dis-

posuit

posuit
 clementia
 Verunt
 studium
 & Apo
 in Fide
 scilicet A
 latis ca
 recedimus
 Legator
 Synodor
 & Episc
 que per
 stantur.

Hab

Equ
 te concl
 sanctiss
 maburg
 chiepi
 est, ac
 juribus
 sem Ecc
 siæ Bre
 in eaque
 in Hamb
 confirma
 Ludovic
 prædictæ

(*) Cit.
 LINDE

„posuit esse Archiepiscopum, nosque Pallium tibi ad Missarum so-
 „lemnia celebranda tribuimus, quod tibi in diebus tuis, uti & Ec-
 „clesiæ tuæ perpetuo statu manentibus privilegiis, uti largimur &c.
 „Veruntamen ista omnia superius annexa ab apostolica sede Beati-
 „tudini tuæ indulta agnosce, si a Fide & decretis sanctæ catholicæ
 „& Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ in nullo penitus declines: Quod si
 „à Fide & institutis aut sanctionibus te tanto sublimantis honore
 „sedis Apostolicæ declinare studiosè præsumpseris, his nostris tibi col-
 „latis careas beneficiis. Porro te Pallio uti non nisi more sedis con-
 „cedimus Apostolicæ, scilicet ut Successores tui per semetiplos vel
 „legatos suos & scriptum, Fidem nobiscum tenere, ac sanctas sex
 „synodos recipere, atque decreta omnium Romanæ sedis Præsulum,
 „& Epistolas, quæ sibi delata fuerint, venerabiliter observare at-
 „que perficere omnibus diebus suis, scripto se & juramento prosi-
 „teantur.

§. XVII.

*Habitus Ecclesiæ Bremensis erga Hamburgensem à tempore
 unionis.*

Equidem REMBERTUS relatâ magnâ Bullæ Pontificiæ par-
 te concludit (x) „His itaque decretis atque institutionibus Papæ
 „sanctissimi Nicolai, Bremensis Ecclesiæ adjuncta & unita sedi Ham-
 „burgensi, quæ prius metropolis constituta fuerat, facta est Ar-
 „chiepiscopalis“. Verùm non is verborum REMBERTI sensus
 est, ac si titulus ipse Archiepiscopalis cum prærogativis &
 juribus omnibus Archiepiscoporum nunc fuerit in Bremen-
 sem Ecclesiam translatus; sed, quod ab eo tempore Eccle-
 siæ Bremensi, propter unionem cum Hamburgensi, præesse,
 in eâque residere cœperint Archiepiscopi, qui antea sedem
 in Hamburgensi habuissent. Atque hic sensus etiam ex ipso
 confirmationis Pontificiæ tenore perspicuus est. Sicut enim
 LUDOVICUS Rex nil petierat aliud, quàm ut Bremensis Ecclesia
 prædictæ quoque novellæ Archiepiscopali uniretur, ac subderetur se-
 di;

(x) Cit. Cap. X. in fine apud HENSCHENIUM, vel Cap. XX. in fine apud
 LINDENBROGIUM.

di; ita decrevit quoque Pontifex, ut Diœcesis Hamburgensis & Bremensis deinceps una esset & vocaretur, subdereturque sedi, quæ Prædecessoris sui decreto Archiepiscopali erat manere sublimata. Atque hæc procul dubio ratio e. at, cur usque ad sæculi duodecimi medium ferè semper ARCHIEPISCOPOS HAMBURGENSES, rariùs autem BREMENSES, in Bullis Pontificiis, cæsarumque diplomatibus vocatos, ipsosque Antistites HAMBURGENSIS ECCLESIE ARCHIEPISCOPI titulo communius usos fuisse legamus: proût scitè animadvertit, & exemplis compluribus demonstrat PFEFFINGERUS (y), cui præierat LAMBECIUS (z). Hæc ratio erat, quòd, cum Antistites dein BREMENSIS ECCLESIE ARCHIEPISCOPI titulum prædiligenter, HARTWICUS Archiepiscopus, Hamburgensis Ecclesie antiquum honorem stabilire, & frequenti urbis exeidio metropolitanam ejus dignitatem minimè imminutam esse, anno MCLX confirmare debuerit, occasione litis inter canonicos Hamburgenses & Bremenses super metropolitanæ dignitatis jure & honore ortæ, quam eleganter describit, & anno demum millesimo ducentesimo vigesimo tertio, quo Ecclesia Hamburgensis Bremensi cessit, compositam esse, ostendit citatus LAMBECIUS (a), quem legere non erit injucundum.

§. XVIII.

Modus subjectionis Ecclesie Metropolitanæ Coloniensis à Bremensi exhibitus post unionem.

Summum Pontificem NICOLAUM I. decrevisse, ut nullus Archiepiscopus Coloniensis ullam sibi deinceps in eadem Diœcesi, ut præfertur, adunatâ, vindicet potestatem, dictum est in præceden-

(y) Ad VITRIARI Institutiones juris publici. Tom. I. Lib. I. Tit. XV. pag. 1169.

(z) In originibus Hamburgensibus apud LINDENBROGII Scriptores rerum septentrional. pag. 21.

(a) In Originibus Hamburg. cit. pag. 22. & 33. apud LINDENBROGII Scriptores sæpè cit.

dentibus. Hæc verba sanè omnimodam Bremensis Ecclesiæ exemptionem à jurisdictione Metropolitanæ Colonienſis indicare videntur. Quam etiam exemptionem probare videtur narratio Biographorum Corbejenſium in vita ſancti REMBERTI ſecundi *Hamburgensis Archiepiscopi*, ſub ſæculi noni finem ſcriptâ, in quâ, poſtquam Scriptores REMBERTUM, ipſo mox die deſiſitionis Domini Anſcharii, id eſt, quartâ Februarii, anno DCCCLXV. à clero & populo concorditer electum, & cum hujus concordie pacto ad Regem LUDOVICUM, per viros venerabiles THEADRICUM *Mindensis Ecclesiæ Episcopum* & ADALGARIUM *Abbatem monasterii novæ corbejæ*, adductum fuiſſe retuliſſent, hæc ſubdunt (b): „Venerabilem REMBERTUM glorioſus Rex direxit ad LUITBERTUM *Archiepiscopum Moguntienſem*, à quo juffu ejus eſt conſecratus; ut providè actum ſit, quatenus in adiutorium conſecrationis non unius metropolis, ſed duarum convenirent Suſſraganei, LINDWARDUS videlicet *Paderburnenſis Episcopus*, perti- nens ad Moguntiam, & præſatus THEADRICUS *Suſſraganeus Archiepiscopi Colonienſis*: quos ita permixtim ad eſſe idcirco complacuit, ut tam hujus conſecrationis actio, quàm etiam Domini ANSCHARII primitus ad Sedem ipſam ſimili modo facta ordinatio ſignum eſſet futuris temporibus, quod ad nullam nominatim condicæſſitatem quoruncunque Episcoporum pertineat, ad hanc Sedem conſecrare Episcopum, ſed tantum, ut diximus, Palatinæ hoc commiſſum ſit providentiæ, donec conſecrandi numerus ex gentibus ſuppleatur“. Verùm optimè jam tum obſervavit Godefridus HENSCHENIUS (c), hæc exaggerari, ob jus ab Archiepiscopo Colonienſi apud Formoſum Papam poſtulatum in Episcopatum Bremenſem. Profectò cum ipſimet Biographi Corbejenſes apertè profiteantur, REMBERTUM electum à clero & populo concorditer, cum hujus concordie pacto, à THEADRICO *Mindensis Ecclesiæ Episcopo* ad Regem LUDOVICUM fuiſſe adductum, notumque ſit, in electionibus Episcoporum maximam illis Sæculis Metro-

(b) In Actis Sanctorum BOLLANDIANIS ad diem IV. Februarii, Cap. IV. n. 14. pag. 562.

(c) In Notis ad hunc textum, lit. I. pag. ſeq. 503.

Metropolitaram fuisse auctoritatem (d), nobis omnino persuasum habemus, THEODERICUM Suffraganeum vice Archiepiscopi Coloniensis electioni REMBERTI praesedisse. Caeterum ab ipso eodem REMBERTO adhuc aliquem subjectionis modum fuisse Archiepiscopo Coloniensi exhibitum, manifestè colligimus ex Actis Concilii Coloniensis, anno DCCCLXXXVII. Kalendis Aprilis celebrati (e), in quo, cum *clerus Mimidonensis Ecclesiae presbyterum nomine Drogonem vocatum, Episcopum unanimi consensu ad Episcopalem promoveri ordinem petiisset, Electus ille ad Pastorale officium promotus fuit, ipseque DROGO Mimidonensis Ecclesiae Episcopus, cum consensu venerabilis RIMBERTI EPISCOPI, reliquis cum Episcopis confedisse dicitur. Nomine consensit hic nequaquam significari permissionem sive licentiam REMBERTI, ex eo evidens est, quod DROGO Mindensis non fuerit REMBERTI Suffraganeus. Significari ergo oportet mandatum vel delegationem REMBERTI, qui vices suas DROGONI Mindensi electo commiserat.*

§. XIX.

Archiepiscopi Coloniensis querelae ob tentatam subjectionis hujus recusationem, indeque celebratae Synodi.

Quem Archiepiscopo Coloniensi exhibitum à REMBERTO vidimus, subjectionis modum exhibere deinceps recusavit ejus anno DCCCLXXXVIII. (f) defuncti successor, antea coadjutor, ADALGARIUS. Quapropter HERIMANNUS venerabilis vir, sanctissimo & in divinis humanisque rebus prudentissimo WILIBERTO Episcopo ab hac luce subtracto, per electionem cleri ac plebis Ecclesiae Coloniensi anno DCCCLXXXIX. praefectus (g), non (uti

ADA-

(d) Vid. THOMASSINUS de Disciplina veteri & nova Ecclesiae Parte II. Lib. II. cap. 27. n. 8. & seqq. Cap. 29. n. 1-6. & MARTENE de antiquis Ecclesiae ritibus Parte II. lib. I. cap. VIII, Artic. X. n. II.

(e) Apud HARDUINUM in collectione Conciliorum amplissima. Tom. VI. col. 397.

(f) ADAMUS Bremensis saepecit. cap. 37. pag. 12.

(g) REGINO PRUMIENSIS ad annum DCCCXC. apud PISTORIUM Scriptores rerum Germanicarum Tom. I.

ADAMUS *Bremensis* (h) ad invidiam Archiepiscopi *Coloniensis* causatur) magnis ADALGARIUM fatigabat injuriis, *Bremam Coloniæ* subjugare conatus; sed pro defensione *Jurium Ecclesiæ suæ*, primum ad ipsum ADALGARIUM commonitionis, cumque nihil apud eum proficeret, deinde ad Romanum Pontificem STEPHANUM V. (i) accusationis seu proclamationis Epistolam dedit. Controversiam dirempturus Pontifex ad suum tribunal vocavit utrumque. Sed HERMANNO non comparante, causæ cognitionem FULCONI Archiepiscopo *Remensi* commisit, in Synodo *Wormatiæ* tractandam. Rem gestam FLODOARDUS in *Historiâ Remensi* (k) his verbis enarrat: „STEPHANUS Papa scribit FULCONI *Remensi* pro altercatione quæ versabatur inter HERMANNUM *Coloniensem Archiepiscopum* & ADALGARIUM *Hamburgensem & Bremensem Episcopum*, pro quâ HERMANNUS eidem Papæ suam direxerat querimoniam. ADALGARIUS autem & suam direxerat, & postmodum per semetipsum accesserat, proclamans ab HERMANNO *Ecclesiæ suæ privilegia violari*. Ideoque in suam præsentiam commonuerat utrumque venire. Sed quoniam ADALGARIO veniente, HERMANNUS desuit, tantæ liti finem imponere Papa distulit, ne quidpiam præproperè judicare videretur, unde rediviva contentio futuris temporibus oriretur. Quocirca injunxit hanc Præfuli nostro sua ipsius Papæ vice Synodum convocare apud VANGIONEM CIVITATEM cum vicinis Suffraganeis limitaneisque Episcopis, ad quam HERMANNUM *Agrippinæ Coloniæ* & SENDEROLDUM *Moguntinum* (l) cum suis Suffraganeis, nec non & eundem ADALGARIUM occurrere jufferat, quatenus, quid cuique debeat, diligens

(h) Cap. 41. pag. 12.

(i) STEPHANUS V. anno DCCCLXXXV. sub finem Septembris Pontifex electus, anno DCCCXCI. exeunte Septembri defunctus est, eique subrogatus FORMOSUS, qui anno DCCCXCVI. die quartâ mensis Aprilis vitam finivit. PAGIUS in criticâ Annal. BARONII ad annos citatos.

(k) Lib. IV. cap. I. pag. 315.

(l) SENDEROLDUS, etiam SUNZO, dictus anno DCCCLXXXIX. LUITBERTO Moguntino susceptus, anno DCCCXCI. in prælio contra Normannos commisso occubuit, eique HATTO successit. REGINO *Pramiensi* ad annos citatos.

„gêns examinatio declararet“. Dubitat HARTZHEIMUS in Notis ad hanc FLODOARDI narrationem (m), an Concilium *Wormatiæ* à STEPHANO V. indictum, reverà celebratum fuerit, ipsique potius mors STEPHANI Papæ & vastationes Normannicæ gentis anno 891. obtitisse videntur, quo minùs hæc Synodus hoc anno ageretur. Nec vanum esse hoc dubium, ex ipso FLODOARDO colligimus. Ipse enim relatis iis, quæ mox descripsimus, subjungit: „*Super his quoque Successori hujus, nempe STEPHANI, FORMOSO Dominus FULCO litteras mittens, qualiter hæc à præfato STEPHANO sibi sunt injuncta, significavit: & ut sibi auctoritatis suæ in his exequendis scripta dirigeret, ex-petit*“. Igitur vivente STEPHANO mandata ejus nondum erat executus FULCO, ideoquè quid ulterius in hac causâ agendum sibi foret, à FORMOSO nova postulabat (n). Hoc autem ex Epistolâ FORMOSI mox citandâ certum est, saltem *Francofurti* Synodum fuisse congregatam, in quâ de hac eadem re diligentissima facta fuit inquisitio.

§. XX.

Causa pro Archiepiscopo Coloniensi contra Bremensem in Synodo definita.

Utî Synodum *Wormatiæ* indictam, ità & alteram *Francofurti* celebratam ignoravit, vel studiosè reticuit ADAMUS *Bremensis*; ideoquè HERIMANNI Coloniensis Archiepiscopi conatus subjiciendi sibi *Bremam* leviter tetigisse contentus, mox totum negotium ita terminatum scribit (o): „*Collecta igitur apud TRIBURIAM Synodo, HADDONE Moguntino præsidente, cassata sunt Apostolicæ Sedis privilegia, & gloriosorum Principum annullata sunt præcepta, consentientibus iniquis decretis FORMOSO Papa & ARNULFO Rege. Deinde facta subscriptione ADAL-*

„GA-

(m) In Conciliorum Germaniæ Tom. II. pag. 385.

(n) Id ipsum observavit etiam ECKHARTUS *de rebus Franciæ orientalis*. Tom. II. Lib. 31. n. 397. p. 723.

(o) Cap. 41. n. 12.

„GARIUS Archiepiscopus in caudâ Concilii positus est. Fabula grandis de ADOLINO & WIDGERO, qui disceptantes, ad specula Synodum traxerunt. Tragœdia lugubris, WIDGERUM nostræ partis victum & postero die mortuum. Et amplius sub ADALGARIO & ROGERO omni tempore Brema Colonia facta est Suffraganea. Anno deinde secundo FORMOSUS Papa obiit, quarto verò post ARNULFUS Imperator, vivens a verimibus consumtus, veneno extinctus est“. Hæc ex amaro hominis, Ecclesiæ suæ causam æstu immoderato perorantis, animo & calamo profluxisse nemo non videt. Nulla hætenus Apostolicæ Sedis privilegia, nulla Principum præcepta in medium allata vidimus, quibus plena Bremensis Ecclesiæ exemptio à jurisdictione Metropolitanæ Coloniaensis probaretur. Quinimò in superioribus demonstratum est, REMBERTUM Drogoni Mindensi vices suas in Synodo Provinciali Coloniaensi commississe, ipsamquæ præfide THEODERICO Mindensi, Archiepiscopi Coloniaensis Suffraganeo, electum fuisse: Quæ certa perseverantis erga Metropolitanum subordinationis indicia sunt.

Nec est, cur Historicus Bremensis Archiepiscopus in caudâ Concilii Triburiensis positum queratur: siquidem post trium Archiepiscoporum Moguntini, Coloniaensis & Trevirensis, ac aliorum decem Episcoporum subscriptionem sequitur: *Adalgarius Bremensis Episcopus*; post quem deinde adhuc alii octo Episcopi subscripti cernuntur. Neque alius aut honoratior ordo subscribendi observatus fuit in Synodo Nationali *Forchemensi* jam antea anno DCCCXC. celebratâ (p), in quâ confirmationi fundationis Monasterii Herifensis primo duorum Archiepiscoporum & sex Episcoporum, deinde ADALGARII Episcopi, & tertio iterum septem Episcoporum nomina subscripta leguntur. Nisi quis suspicari velit, ADALGARIVM, qui tamen constitutioni Synodali in Concilio *Moguntino* anno DCCCLXXXVIII. in favorem Corbejenfis & Herifordensis Monasteriorum editæ (q) post sex Archiepiscopos,

(p) Extat apud SCHATEN in *Annalibus Paderbornensibus*. Parte I. ad annum 850.

(q) Apud eundem SCHATEN in *Annal* ad annum 888. Ex quâ utramque descripsit HARTZHEIM in *Conciliis germanicis*. Tom. II.

pos, & ante alios, solo Halberitadiensi excepto, Episcopos tredecim, tanquam *Ecclesie Hammaburgensis Archiepiscopus* subscripserat, idem in Synodo *Forchemensis* memoratâ alios inter Episcopos collocatum, & titulo *Bremensis Episcopi* fuisse subscriptum, quod Archiepiscopus Coloniensis controversiâ jam tum anno DCCCXC. contra Bremensem inchoatâ, honoratorem ei locum concedere detrectaverit.

Scimus summum Pontificem FORMOSUM anno DCCCXCVI. defunctum. Scimus etiam Historicos quosdam (r) tradere, ARNULPHUM Imperatorem anno DCCCXCVIII. à verbis contumptum, aut veneno extinctum fuisse; sed quod velut in pœnam consensûs iniquis decretis præstiti hoc mortis genere interierit, solus temerè nimis & ad invidiam Imperatoris injurius scripsit ADAMUS. Cæterum existimat ECKHARTUS (s) hanc controversiam jam ante celebrem Synodum *Triburiensem* anno DCCCXCV. celebratam (t) fuisse decisam, & quidem in Synodo *Francofurtensi*, quæ non alio, quàm secundo supra octingentesimum nonagesimum anno, cum ibi ARNULFUS Rex alia quoque regni negotia gravia cum proceribus expenderet, celebrari potuerit. ADAMUM autem *Bremensem* & ALBERTUM *Stadensem*, ejus excerptorem, cum præter dictam Synodum *Triburiensem* aliam non nossent, & FORMOSI Papæ rescriptum non perpendissent, putavisse ea, quæ *Francofurti* acta sunt, *Triburiis*, facta fuisse. Hanc ECKHARTI opinionem amplectitur etiam HARTZHEIMIUS (u). Verùm celebrationi Concilii *Francofurtensis* etiam hoc anno DCCCXCII. obstitisse videntur atrociores *Northmannorum* grassationes, qui *Mosam transeuntes*, *Ribuariorum pagum ingressi*, pervenerunt usque BONNAM. Inde sigressi *Monasterium Prumiense*

(r) Hos excerptit *Burcard. Gotthelf. STRUVIUS* in corpore *Historiæ germanicæ* Periodo quartâ. Sect. VIII. §. VI.

(s) Ante cit. Lib. XXXII. n. VII. pag. 735.

(t) Apud HARDUINUM *Concil.* Tom. VI. Col. 435.

(u) In *Conciliorum germanicæ.* Tom. II. pag. 385.

niense devastârunt, ac denique in Arduennâ innumeram hominum multitudinem trucidârunt (w). Vero igitur nobis similius videtur, Synodum Francofurtensem coactam fuisse anno sequente DCCCXCIII. ad quem REGINO Prumiensis Scribit: „Arnol-
 „phus Bajoariam egressus, Franckfurt venit, & Rhenum transiens,
 „civitates, quæ in Regno Lotharii sunt, ex maximâ parte circum-
 „ivit: in quo itinere ingentia dona illi ab Episcopis oblata sunt.

§. XXI.

Decisio Synodi à Formoso summo Pontifice confirmata.

Causæ controversæ decisionem in Synodo sive Francofurtensi, sive Triburiensi factam roboravit demum summi Pontificis sententia, quam hic integram describere necessarium duximus. „FORMOSUS Episcopus servus servorum Dei Re-
 „verendissimo & Sanctissimo Fratri ADALGARIO Archiepiscopo Ham-
 „maburgensi. Arburebamur tuam Sanctimoniam, prout injunctum
 „fuerat, ad Apostolicam Sedem festinare (x), quatenus disceptatio,
 „quæ inter te & HERMANIUM Agrippinæ Colonie Reverendissimum
 „Archiepiscopum ventilatur de BREMENSI ECCLESIA, finem perci-
 „peret, sed quia eo per suos Vicarios insistente & querimoniam mul-
 „tiplicante, cur tuam non exhibueris præsentiam, saltem per defen-
 „sorem vicarium, non modicum miramur. In quo suspicari tribui-
 „tur summopere, contentionem non odire, qui judicii æquitatem co-
 „natur subterfugere: præsertim cum & MOGUNTIE sanctissimus Ar-
 „chiepiscopus, cui de hac re ut veritatem inquireret per confratres
 „& conlimitaneos Episcopos, injunctum fuerat, ad nos scribens signi-
 „ficaverit, quatenus venientibus Reverendissimis Episcopis ad FRAN-
 „CKENFORD (y), de hac eadem re diligentissima facta fuerit inqui-
 „sitio, omnesque Diæcesani ejusdem Coloniensis Archiepiscopi,
 „FRANCHO videlicet Tungrensis, VOLDEBALDUS Trajectensis, WO-
 „FEL-

(w) REGINO Prumiensis & ANNALISTA Metensis ad annum notatum.

(x) Romam ergo à FORMOSO citatus fuerat Archiepiscopus Hamburgensis.

(y) Ergo & Moguntinus ad congregandam Francofurti Synodum per FORMOSI Epistolam jussus erat.

„FELMUS *Mimigardevordensis*, DRUGO *Mimidonensis*, EGILMARUS
 „Ornaburgensis sub testificationis prætectu testificati sunt, USQUE AD
 „TE NULLUM BREMENSIS ECCLESIAE PRÆSULEM MODUM SUBJEC-
 „TIONIS COLONIENSI ANTISTITI CONTEMPSISSE (z), sed semper
 „decessores tuos qui eidem BREMENSIS Ecclesiae præsuerunt, à tem-
 „poribus suæ christianitatis Sedi Coloniensi fuisse subiectos. Verùm
 „quia tantorum virorum testimonium frustrari non expedit, & ad
 „statutum veniendi tempus festinare vel delegare Vicarium distulisti,
 „tanti temporis querimoniam ac legatorum constantem instantiam ni-
 „hili pendere inhumanum videbatur: Quapropter artati hinc, ne
 „COLONIENSIS Ecclesia justitiam perderet, inde ne HAMMABURGEN-
 „SIS Ecclesia, quæ ad gentium vocationem instituta fuerat, subsidio
 „destituta deficeret; DISPENSATIVE CENSUIMUS, QUATENUS QUOAD-
 „USQUE DIVINA SUFFRAGANTE GRATIA PRÆLIBATA HAMMABUR-
 „GENSIS ECCLESIA IN TANTUM DILATETUR, UT EPISCOPUM IN-
 „STITUERE VALEAT, jam memoratam BREMENSEM Ecclesiam ad
 „subsidium habeat, & quoties in magnis & pernecessariis canonicis
 „negotiis oportuerit, non subiectione aliquid (a), sed affectu fraternæ
 „caritatis Hammaburgensis Archiepiscopus, qui ejusdem Bremensis
 „Ecclesiae regimen obtinet, per se aut vicarium, suam vicem geren-
 „tem, in adjutorium Coloniensis Archiepiscopi invitatus accedat. Di-
 „latata autem Hammaburgensi Ecclesia, largitore bonorum omnium
 „amminiculante & fundatis Episcopus sæpè memorata Coloniae Se-
 „des Bremensem recipiat Ecclesiam. Inhumanum quippe est inter
 „sæculares aliena jura pervadere: quanto magis sanctissimos Episco-
 „pos statutos à Patribus transgredi terminos, & eos litigare, qui
 „paci debent subditis exempla præbere. Hæc autem ad hoc decre-
 „ta est dispensatio, ut pax vigeat, cesset contentio & justitiæ rigo-
 „rem misericordiæ compassio temperet, scientes sine pacis bono nul-
 „lum

(z) Hoc subiectionis modo, seu signo quodam recognitionis præeminen-
 tiæ Metropolitanæ ab Ecclesiâ Bremensi exhibito, salva manebant Archi-
 episcopalis Ecclesiæ Hammaburgensis privilegia.

(a) Discreta ergo fuit sententiæ moderatio, ne unus Archiepiscopus in
 alium Archiepiscopum jurisdictionem exercere, & aliquam Præmatis
 speciem habere videretur.

„*lum Deo munus fore acceptabile (b)*“. Ob defectum characterum chronologicorum nemo quidem certo determinabit annum, quo hæc Pontificis confirmatio vel Epistola data fuit, eam tamen post Synodi Francofurti celebratæ decisionem fuisse datam dubitari nequit.

§. XXII.

*Habitus Ecclesiæ Bremensis erga Coloniensem ab anno
DCCCXCIII. ad DCCCCXV.*

Ecclesiæ Bremensis splendorem prædicto Synodali & Pontificio decreto quodam modo obscuratum fuisse credens & dolens ADAMUS, sequenti historiæ suæ contextui hinc & inde animadversiones quasdam adfuit, quibus insinuare subobscurè saltem satagit, FORMOSI sententiam vel à posterioribus fuisse Pontificibus infirmatam, vel à Bremensibus Episcopis neglectam. Hujusmodi inprimis est, quod de Romano Pontifice SERGIO scribit (c): „*Sergius Papa, qui ferè totidem annos septimus à Formoso, calumnias ADALGARII miseratus, privilegia Bremensis Ecclesiæ renovavit, & omnia quæ à Gregorio & Nicolao decessoribus suis, Ansgario & Kimberto concessa sunt, roboravit*“. Quibus verbis mirum est, moveri potuisse ECKHARTUM (d) & Franciscum Pagium (e), ut crederent, Sergium Formosi decretum rescidisse. Verùm ne ipse quidem ADAMUS, quamvis ad manum sibi esse privilegia Sergii Papæ dicat, hanc decreti rescissionem adstruere, aut privilegia decreto FORMOSI contraria producere ausus fuit. Non Bremensi, sed Hamburgensi Ecclesiæ à Gregorio & Nicolao privilegia con-

(b) Extat apud LAMBECIUM in Chronologia & Anctario rerum Hamburgensium, apud LINDENBROGII Scriptores rerum septentrionalium, pag. 120. & apud HARTZHEMIUM in Conciliorum germaniæ. T. II. p. 385.

(c) Cap. 42. pag. 13.

(d) In Commentario de rebus Franciæ orientalis. T. II. Lib. XXXIII. num. 9. pag. 828.

(e) In Breviario historico-chronologico-critico Pontificum Romanorum, Tom. II. In gestis SERGII. pag. 197.

concessa novimus, quomodo ergo *Bremensis* Ecclesiæ privilegia Sergius renovare potuit? Roboravit Sergius omnia *Hamburgensis* Ecclesiæ privilegia Ansgario & Remberto olim à Pontificibus concessa; at illa uti non impugnavit Colonienfis Archiepiscopus HERMANNUS, ita neque decreto suo abrogavit Papa Formosus. Salvis manentibus *Hamburgensis* Ecclesiæ privilegiis de modo subjectionis ab Archiepiscopis *Hamburgensibus*, qui simul *Bremensis* Ecclesiæ regimen haberent, quoadusque ambarum Ecclesiarum unio ob necessitatem ad tempus indulta duraret, Metropolitibus Colonienfis, intuitu *Bremensis* Ecclesiæ præstando quæstio erat. Hunc si abrogasset SERGIUS, clarius locuturus fuisset Adamus. Hunc si abrogasset Sergius, utique proximus Adalgarii anno DC-CCCIX. defuncti in *Hamburgensi* & *Bremensi* sede Successor HOGERUS consecrationem ab Archiepiscopo Colonienfi suscepturus, atque hac ratione eidem aliquem subjectionis modum exhibiturus non fuisset. Addit quidem, quod alterum subdolæ animadversionis punctum est, Adamus (f), quod Hogerus per contentionem ordinatus est à Colonienfi; sed si verum hoc esse, credere etiam vellemus ADAMO, ex proprio tamen ipsius testimonio hoc saltem elucet, coloniensem nequaquam cessisse Hogero, decretum Formosi per privilegium Sergii cassatum fuisse, fortè contendenti. Quominus autem fidem adhibeamus Adamo, prohibent ipsius Adami verba superius recitata, cum enim decreti *Triburienfis*, Formosi Papæ autoritate confirmati, mentionem fecisset, mox ipse profitetur: *Et amplius sub Adalgario & Hogero omni tempore, Brema Colonia facta est Suffraganea.*

Attenta hac Adami confessione, nescimus, quomodo *Petrus* LAMBECIUS (g) asserere potuerit, Sergium III. missio ad Hogerum Pallio, abrogationem sententiæ, contra *Hamburgensis* Archiepiscopi ADALGarii jus in Ecclesiam *Bremensem*, Pontificum Gre-

(f) Cap. 43. pag. 13.

(g) In chronologia & Auctario. cit. pag. 113. Item in originibus *Hamburgensibus*. pag. 9.

Gregorii IV. & Nicolai I. privilegii communitum, in Concilio Triburiensi cum consensu Pontificis Formosi A. Æ. C. 895. promulgatæ confirmasse, aut quomodo assertionem hanc suam in eo, quod allegat, Sergii privilegio fundare potuerit. Profectò adductum ab eo privilegium, totum quantum est, nihil omnino aliud est, quàm communis formula Rescripti Pontificii, quod mitti solebat ad Episcopos, quibus Pallium concedebatur: Usam autem Pallii Coloniensis Archiepiscopus nunquam disputavit Hamburgensi.

§. XXIII.

Habitus Ecclesiæ Bremensis erga Coloniensem àb anno DCCCCXV. ad DCCCCLIV.

Quemadmodum Hogerum ab Archiepiscopo Coloniensi ordinatum vidimus, ita & REGINWARDUM Hogeri, anno DCCCXV. defuncti, successorem, atque etiam UNNONEM, Reginwardo, post expletum Episcopatus annum vix unum mortuo, successum, à Coloniensi consecratos fuisse existimamus. Licet enim Adamus *Bremensis* (h) de ADALDAGO, anno DCCCXXXVI Hamburgensi Archiepiscopo constituto, scribat, *Manus impositionem, sicut prædecessores ejus, à Moguntino Præsule suscepit;* Vix tamen persuadere nobis possumus, Hermannum Coloniensem Archiepiscopum, qui usque ad annum DCCCCXXV. supervixit, jure suo tantis laboribus evictò, atque in ordinatione Hogeri exercito cessisse, & alterius provincie Metropolitano consecrationem Reginwardi & Unnonis, neglecto Synodi Francofurtensis & Formosi Papæ decreto, permisisse. Nisi conjecturare quis velit, illos idè à Moguntino, non autem à Coloniensi, manus impositionem accepisse, quòd CAROLUS simplex Francorum Rex, Lotharingie Regnum, cui Colonia Metropolis subjecta erat, ab anno DCCCXII (i) teneret: prædicti autem Hamburgenses

(h) Lib. II. Cap. 51. pag. 15.

(i) ANNALISTA SANO IN ECCLESIAE CORPORA HISTORICO-MEDII ÆVI. Col. 240.

& Brēmenſes Epifcopi à CONRADO germaniæ Rege, qui Lotharienſe Regnum Carolo eripere (k) fruſtrâ conatus fuerat, prohibiti fuerint, ab alterius Regni Metropolitanæ conſecrationem obtinere. Quidquid horum fit, certum eſt, BRUNONEM Archiepiſcopum Colonienſem, qui WICHERIDO anno DCCCCLIII. ſubrogatus fuit (l), Eccleſiæ ſuæ juribus invigilâſſe, eaque contra Adaldagum ſuprà memoratum, ſtrenuè vindicâſſe: quamvis hic jam anno DCCCCXLVIII. indiſtione VI. IV. nonas Januarii ab AGAPITO II. Papâ (m) Archiepiſcopatum Hammaburgeniſis Eccleſiæ totum integrum — cum Epifcopis Danorum, Norvenorum, Suevonum, nec non omnium ſeptentrionalium partium — confirmatum, Pallium quoque & ejus uſum — ad hæc etiam, ut nullus Archiepiſcoporum vel Colonienſis, vel alius quiſlibet in ſua Diœceſi ullam ſibi vindicaret poteſtatem — Juxta Nicolai Papæ Sanctiōnem & Regis Ludovici votum, inſuper & hoc, ut prædictæ Diœceſes Hamburgeniſis ſcilicet & Brēmenſis non deinceps duas, ſed una eſſet & vocaretur, obtinuiſſet; quamvis etiam in Concilio Engilnheimenſi anno DCCCCXLVIII. celebrato (n), illi qua Hamburgeniſis Eccleſiæ Archiepiſcopo poſt Archiepiſcopos ibi præſentes locus ultimus, ſed tamen ante omnes alios Epifcopos primus conceſſus fuiſſet.

Juſtiſſimam autem Eccleſiæ ſuæ jura in Diœceſim Brēmenſem vindicandi cauſam BRUNO Colonienſis Archiepiſcopus ex ipſo Formoſi decreto ſæpè laudato derivabat. Poſtquam enim frater ejus OTTO Rex anno DCCCCXLVIII. transgreſſus terminos Danorum, apud SLIASWIG olim poſitos, ſer-

ro

(k) CHRONICON S. GALLI apud du CHESNE Scriptor. rerum Francicarum. Tom. III. pag. 470.

(l) FRODOARDUS in chronico, inter PITHOEI Scriptores. pag. 186. Et REGINONIS Prumiſis CONTINUATOR apud PISTORII Scriptores rerum germanicarum. Tom. I. pag. 100.

(m) Apud HARTZHEIM in Conciliorum germanicæ. Tom. II. pag. 619. qui tamen in hoc errat, quod AGAPITI II. anno 946. electi annum V. cum indiſtione ſextâ concurrere dicat.

(n) Apud HARDUINUM in Conciliorum. T. V. in Præfatione. Col. 604.

ro & igne totam vastasset regionem, usque ad mare novissimum, quod à Danis Nordmannos dirimit; & usque in presentem diem à victoria Regis OTTINSUNT dicitur, & Imperatus HAROLDUS Daniæ Rex fidem christianam professus esset; eo tempore Daniæ cismarina, quam JUTLANT incolæ appellant, in tres divisa. Episcopatus, Hammaburgensi Episcopatu est subjecta; ordinatique ab Adaldago fuerunt Episcopi tres, SLESVICENSIS scilicet, Ripensis & Arhusensis (o). Impleta igitur erat conditio in decreto Formosi Papæ posita, quâ dilatata Hammaburgensi Ecclesiæ, fundatisque Episcopis, Colonia Sedes Bremensem recipere deberet Ecclesiam. Quâ autem ratione eam repetierit, non receperit BRUNO, Bremensis historicus ipse narrat his verbis (p): „Igitur post hæc Coloniensis Archiepiscopus Bruno videns jam Hammaburg nostram divina opitulante gratiâ Suffraganeos habere, veterem de Brema, sicut in scriniis Ecclesiæ nostræ invenimus, instauravit querelam, sperans se, quæ voluit, eò facilius adepturum, quod filius (imo frater) erat Ottonis Regis. Sed dum frustra omnibus modis laborasset, nec Papæ Concilium, nec Patris (imo fratris) mernit habere auxilium. Itâ vir nobilis atque sapiens auctoritate Pontificis Adaldagi facile superatus, in nostræ gratiam Ecclesiæ cum digna satisfactione rediit, prædicans Hammaburgensem Ecclesiam, quæ in tanto gentiliū periculo constituta sit, non debere lædi ab aliquo, verum dignam esse, quæ omni consolationis amore, foveatur & celebretur ab omnibus ubique Ecclesiis. Adhuc posteris in memoria est, quendam ERV diaconum Pontificis Adaldagi, quia fideliter ei adstiterit in præfata contentione, Ferdensi ab Rege Episcopatu donatum“. Cum prisca, quæ revocationem ecclesiæ Bremensis ad Metropolim Coloniensem concernunt, quæque in Scriniis Ecclesiæ Bremensis inveniri testatur. ADAMUS, documenta non supersint; incertum manet, an & quibus ex rationibus à causæ persecutione destiterit Archiepiscopus Coloniensis.

§. XXIV.

(o) ADAMUS Bremensis in Histor. lib. II. Cap. II. aliàs 51. pag. 16. Alique à SYRUVIO in corpore Historiæ germanicæ periodo quintâ. Sect. II. §. XVIII. citati.

(p) Ibidem Cap. III.

*Ultimæ subtractionis Ecclesiæ Bremensis à Colonienſi
tempus & cauſa.*

Quàm pauca poſt Archiepiſcopi Colonienſis BRUNONIS obitum nobis monumenta reſtant, ex quibus Eccleſiæ Bremeniſis erga Colonienſem habitum clarè dignoſcere liceat; at aliqua tamen adhuc veſtigia reperimus, è quibus colligimus, nondum ſæculo undecimo Eccleſiam Bremeniſem omnem ſubjectionis modum Colonienſi ſubtraxiſſe. Hoc ut credamus, movet nos imprimis id, quod de BEZELINO, anno MXXXVI. Hamburgeniſem Archiepiſcopatum adepto, de quo Adamus Bremeniſis (g) tantum dixit: *Et hunc nobis Eccleſia præſtitit Colonienſis*, expreſſius affirmat Hermannus CORNERUS (r): „*Hunc „virum omni virtute decoratum præſecit Eccleſiæ Hammaburgeniſi „Archiepiſcopus Colonienſis*“. Movet deinde illud, quod de ADALBERTO, qui anno MXLIII. Archiepiſcopus Hamburgeniſis creatus eſt, jam dictus Bremeniſis Canonicus teſtatur (s): „*Ordinatio ejus facta eſt AQUISGRANI, caſare præſente, cum Prin- „cipibus, aſtantibus etiam XII. Episcopis, & manum imponenti- „bus*“. Cum ergo Aquisgrani in loco metropoli Colonienſi ſubjecto facta ſit Adalberti ordinatio, dubitare non poſſumus, quin præcipuas in ea ordinatione partes habuerit Metropolitanas colonienſis maximè ob juſ in Eccleſiam Bremeniſem tunc nondum extinctum. Atque hunc ADALBERTUM primum fuiſſe, qui effecerit, ut in ſuam dignitatem Bremeniſis (ita legendum, loco Hamburgeniſis) rediret eccleſia, metropolitano jure adverſus colonienſe gaviſa, ex KRANTZII Metropoli obſervat Henſchenius (t). Hanc obſervationem à vero non eſſe alienam

eò

(g) Lib. II. cap. LI. aliàs 103. pag. 30.

(r) In Chronico inedito apud *Leibniti* Scriptores rerum Brunſwic. Tom. II. pag. 445.

(s) Lib. III. cap. I. aliàs 118. pag. 33.

(t) In Commentario prævio ad vitam *S. Anſcharii* S. II. n. 10. pag. 393.

eò facilis
Familiari
in Hammab
XII. Episc

Ceter
quominis
vorumque
Colonienſi
aliquem f
trare cau
obitortum
incendit &
travoi di
& igne d
omnes ecc
veſtigium
ti ex cler
no MLX
igne dem
D. Anno
gani vit
tione (z)
Hambur
pollent.

(u) A
(w) L
tore
(x) A
(y) F
Sci
(z) A
vati
Obi

èò faciliùs admittimus, dum ambitiosam ADALBERTI àb ejus Familiari coloribus sàt vivis depicti indolem, quâ multo studio in Hammaburg Patriarchatum constituere, suoque Archiepiscopatu XII. Episcopatus subjicere molitus est (u) consideramus.

Cæterùm poterant etiam Archiepiscopis Hamburgensibus, quominùs inattentâ Parochiæ Hamburgensis dilatatione, novorumque Episcopatum foundatione, Bremensem Ecclesiam Coloniensi restituerent, insecutæ devastationes Slavicæ vel aliquem suppeditare prætextum, vel justam etiam subministrare causam. Siquidem A. Anno DCCCCLXXXIII. Mistui obotritorum Dux Hamanburg, ubi Sedes Episcopalis quondam fuit, incendit & vastavit (w). B. Anno MXVIII. Mizzidrog & Mistrovoi ducibus Slavi rebellantes totam primo Nordalbingiam ferro & igne depopulati sunt. Beinde reliquam peragrantes Slavaniam omnes ecclesias incenderunt . . . nullum trans Albiam christianitatis vestigium reliquerunt. Apud Hamaburg eo tempore ac deinceps multi ex clero & civibus in captivitatem ducti sunt &c. (x). C. Anno MLXVI. Slavi totam Hammenburgensem provinciam ferro & igne demoliti sunt . . . Castrum Hammenburg funditus excisum est (y). D. Anno MLXXII. Hammaburg incensa & bis vastata est. Paganii victores totam Nordalbingiam deinceps habuerunt in suâ ditione (z). In his devastationum Slavicarum pressuris, cum Hamburgenses Archiepiscopi in suâ sede tuti consistere non possent, ipsi Bremæ refugium quærere, Archiepiscopi autem Colo-

(u) *Adamus Bremensis* lib. III. cap. XXXIV. aliàs 150. pag. 41.

(w) *Ditmarus Merseburgensis* in *Chronico* Lib. III. apud *Leibnitii* Scriptores Tom. I. pag. 345.

(x) *Adamus Bremensis* Lib. II. cap. XXX. aliàs 83. pag. 24.

(y) *Helmoldus* in *Chronicis Slavorum* Lib. I. cap. XXIV. apud *Leibnitii* Scriptores Tom. II. pag. 558.

(z) *Adamus Bremensis* Lib. IV. cap. XXXI. aliàs 189. pag. 51. Has devastationes collegit etiam *Gruppen* in originibus Germaniæ. 2ter *Theiss. Observat.* I. Cap. VI. & VII.

Colonienses urgente jam ipsâ necessitate suo in Bremensem Suffraganeam Juri cedere coacti sunt. Atque ita „vastatio illa „maximè ultima honoris & tituli Archiepiscopalis transferendi „causam præbuit. Postquam enim duplici illa & omnium gravissimâ vastatione, quam anno millesimo septuagesimo secundo accidisse „dicimus, urbs Hamburgensis planè ad nihilum redacta est, exinde „primum, quasi jam illi toties & tam vehementer desolatae colligendi se ex tantâ miseriâ spes nulla superesset, BREMA ARCHIEPISCOPALIS tituli usum arripuit: non statim tamen eo processit, ut „Hamburgum eo honore, quem immenso temporis spatio jure obtinuerat, omnino excluderet; sed aliquamdiu etiam Archiepiscopi „promiscue nunc Hamburgenses, nunc Bremenses cognominati sunt (a)“. Solum tamen Archiepiscopi Bremensis titulum mox post sæculi decimi tertii initium invaluisse. diplomata Historiæ ADAMI Bremensis adjuncta demonstrant.

(a) Verba sunt Lambecii in originibus Hamburgensibus apud Lindenbrogii Scriptores. pag. 21,

